

Regeringens skrivelse

2020/21:95

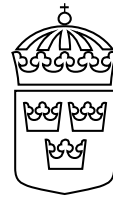
Barns och ungas läsning

Regeringen

Regeringens skrivelse

2020/21:95

Barns och ungas läsning

Skr.
2020/21:95

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 24 mars 2021

Stefan Löfven

Amanda Lind
(Kulturdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för sina bedömningar utifrån Läsdelegationens betänkande Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället (SOU 2018:57).

Regeringen bedömer att läsfrämjande insatser i och utanför skolan bör samverka i högre utsträckning än i dag, i syfte att bidra till att ge barn och unga mer likvärdiga förutsättningar för en fullgod läsförmåga och lustfyllda läsupplevelser. Ett läsråd med uppdrag att samla och samordna aktörer och insatser kring barns och ungas läsning inrättas.

Samverkan mellan folkbibliotek, barnhälsovård och förskola bör öka i syfte att stärka små barns språkutveckling. Fortsatta satsningar på förskolan bör genomföras i syfte att stärka barns språkutveckling.

Skolan bör fortsätta att stärka elevernas språk-, läs- och skrivutveckling. Läslyftet som helhet bör fortsätta inom ramen för de nationella skolutvecklingsprogrammen. Fritidshem och skollov bör fortsatt utgöra en möjlighet för att stimulera barns och ungas läsförmåga och läsintresse.

Statens kulturråd bör genomföra ytterligare insatser för att stödja läsande förebilder. Barn och unga bör få möjlighet att utveckla sitt nationella minoritetsspråk, sitt modersmål, och teckenspråk, parallellt med det svenska språket samt ges god tillgång till litteratur på de nationella minoritetsspråken och andra språk än svenska. Barn och unga med läsnedsättning bör ha tillgång till för dem tillgänglig litteratur.

Ett nationellt läsfrämjandelyft för folkbibliotekarier bör införas med ett särskilt fokus på barns och ungas läsning. Skolbiblioteken är en viktig resurs för elevernas lärande och bör fortsätta att bidra till att stärka barns och ungas läsintresse såväl inom som utanför skolan.

Innehållsförteckning

1	Ärendet och dess beredning	3
2	Vikten av läsning	3
2.1	Gällande mål och regelverk för litteratur- och läsfrämjande	4
2.2	Läsförståelse.....	6
2.3	Läsvanor.....	8
2.4	Insatser för ökad läsning och förbättrad läsförståelse.....	10
2.5	Framtida inriktning på det läsfrämjande arbetet.....	13
3	Samling för läsande.....	14
3.1	Ett läsråd inrättas.....	14
3.2	Uppföljning av de läsfrämjande insatserna	17
4	Små barns språkutveckling	18
4.1	Bokstart bör fortsätta att utvecklas	18
4.2	Läsfrämjande insatser i förskolan.....	20
5	Barns och ungas läsning.....	23
5.1	Läsning i skolan	23
5.2	Läsning i fritidshemmet.....	26
5.3	Läsning på lov	29
5.4	Läsande förebilder.....	31
5.5	Tillgänglig läsning och flerspråkighet.....	33
6	Bibliotekens läsfrämjande arbete	36
6.1	Ett läsfrämjandelyft för bibliotekarier	36
6.2	Skolbibliotek och läsning.....	39
6.3	Övriga insatser inom biblioteksområdet.....	42
7	Konsekvenser.....	43
7.1	Konsekvenser för staten, regioner och kommuner	43
7.2	Konsekvenser för enskilda och företag	43
7.3	Konsekvenser för sysselsättning och service i olika delar av landet	43
7.4	Konsekvenser för jämställdheten mellan flickor och pojkar och kvinnor och män.....	44
7.5	Konsekvenser ur ett barnrättsperspektiv.....	44
7.6	Konsekvenser för de integrationspolitiska målen.....	44
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället (SOU 2018:57)	45
Bilaga 2	Förteckning över remissinstanserna (SOU 2018:57).....	50
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 24 mars 2021	52

Regeringen beslutade den 22 september 2016 att ge en kommitté i form av en delegation i uppdrag att, inom ramen för satsningen Hela Sverige läser med barnen, samla alla aktörer – skola, kultur och föreningsliv, t.ex. idrotten – runt insatser för läsning i och utanför skolan. Syftet var att bidra till att ge alla barn och unga mer likvärdiga förutsättningar för en fullgod läsförmåga och lustfyllda läsupplevelser (dir. 2016:78). Kommittén antog namnet Läsdelegationen.

Läsdelegationen överlämnade i juni 2018 sitt betänkande Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället (SOU 2018:57). Läsdelegationens egen sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Kulturdepartementet (Ku2018/01470).

I denna skrivelse redogör regeringen för sina bedömningar utifrån Läsdelegationens betänkande. Fokus för skrivelsen är läsfrämjande insatser för barn och unga i åldersgruppen 0–18 år. Även vuxnas läsande omfattas men då främst i egenskap av läsande förebilder för barn och unga. En indirekt målgrupp utgörs av föräldrar, samt vuxna som på olika sätt arbetar med barns och ungas läsning, till exempel personal i förskola, skola, fritidshem och bibliotek.

I de följande avsnitten ges en beskrivning av de mål och regelverk som finns för det litteratur- och läsfrämjande arbetet och en sammanfattande redogörelse för utvecklingen av läsförståelse och läsvanor bland barn och unga. Därefter beskrivs de insatser som hittills genomförts för att främja läsning och ökad läsförståelse. Läsdelegationens slutsatser och de remissynpunkter som lämnats bildar underlag för de bedömningar som presenteras i avsnitt 3–6.

2 Vikten av läsning

Läsning är av mycket stor betydelse för privatliv, utbildning, arbetsliv och samhällsliv. Både i och utanför skolan spelar läsförmågan en stor roll för barns och ungas kunskapsutveckling och möjlighet att nu och i framtiden kunna ta del av och påverka det samhälle de lever i. Läsning handlar om att kunna navigera i världen, att skaffa sig nödvändig kunskap och information, men också om att känna läsningens glädje och njutning.

Att kunna läsa är avgörande för en individs möjligheter att skaffa sig nya kunskaper, bildning och tillgodogöra sig skriftlig information. Det är en fråga om delaktighet i samhället och därmed ytterst en demokratifråga. I det perspektivet är det avgörande att alla ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga på ett språk som var och en förstår. Att kunna läsa och skriva hör till det som tillsammans med kunskaper och färdigheter i matematik räknas som basfärdigheter. Med en basfärdighet avses en grundläggande färdighet som har betydelse för hur en elev kommer att lyckas i andra

ämnen, men också för en individs framgång i arbetslivet och möjligheter att engagera sig i samhället.

Av särskild vikt är att stärka barns och ungas läsförmåga och läslust. Redan från tidig ålder är läsförmåga och tillgången till språk av stor betydelse. För barn och unga som har ett annat modersmål än svenska, använder teckenspråk eller talar något av de fem nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli, romani chib eller samiska är det även viktigt för språkutvecklingen att läsfrämjande insatser ges på det aktuella språket. Litteratur och läsning har också ett värde i sig. Läsförmåga är en förutsättning för att kunna finna nöje och rekreation i fritidsläsning av olika slag, och inte minst en förutsättning för att kunna förstå, tolka, och ta till sig skönlitteratur som konstform. I det perspektivet är det viktigt att det finns tillgång till ett rikt utbud av kvalitetslitteratur.

Det finns många vägar till läsning, vilket bör beaktas inom de verksamheter som arbetar med läsfrämjande. En viktig omvärldsfaktor att ta i beaktande är den utbredda digitaliseringen i samhället, som innebär ökad konkurrens om barns och ungas fritid men som samtidigt kan innebära nya vägar in i läsandet. Som Läsdelegationen poängterar så vilar läsförståelse i digitala sammanhang i hög grad på samma förmåga som traditionellt läsande. Förmågan att tillgodogöra sig längre texter är också avgörande för att utveckla ett källkritiskt förhållningssätt som i och med digitaliseringen fått särskild aktualitet.

2.1 Gällande mål och regelverk för litteratur- och läsfrämjande

Nationella mål för litteratur- och läsfrämjande

I propositionen *Läsa för livet* (prop. 2013/14:3) gjordes bedömningen att det är angeläget att öka medvetenheten om att läsning och läsförmåga har stor samhällelig och individuell betydelse. Det framhölls att medvetenheten om värdet av läsningen behöver öka bland beslutsfattare på både nationell, regional och lokal nivå. Insatser inom olika samhällsområden behöver ses i ett sammanhang och dessutom samverka i ökad grad. I propositionen gjordes bedömningen att insatser för att främja läsfrämjande befinner sig i en skärningspunkt mellan olika politikområden och att det därför finns ett behov av nationella mål som vägleder arbetet.

Riksdagen delade regeringens bedömning och beslutade med propositionen som grund, att följande nationella mål ska gälla för politiken för litteratur- och läsfrämjande (prop. 2013/14:3, bet. 2013/14:KrU4, rskr. 2013/14:117).

Alla i Sverige ska, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet.

Riksdagen godtog samtidigt bedömningen att statens samlade insatser, för att nå det övergripande målet, ska syfta till att

- läsförmågan förbättras jämfört med i dag,
- fler än i dag regelbundet tar del av både fack- och skönlitteratur, och

- kunskapen om läsningens betydelse för utbildning, bildning och delaktighet i samhällslivet ökar jämfört med i dag. Skr. 2020/21:95

Av propositionen framgår att de nationella målen ska vara styrande för de statliga myndigheternas arbete. De ska även inspirera och vägleda kommuner och regioner samt inspirera aktörer i det civila samhället.

Alla elever ska få möjlighet att utvecklas så långt som möjligt

Skolväsendet ska enligt skollagen (2010:800) i utbildningen ta hänsyn till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling (1 kap. 4 § och 3 kap. 2 §).

Alla lärare i den obligatoriska skolan har ansvar för elevernas språkutveckling generellt och inom sina respektive ämnen. Motsvarande gäller för lärarna i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan som enligt respektive läroplan ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling.

Av läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet framgår att skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan använda det svenska språket i tal och skrift på ett rikt och nyanserat sätt. Motsvarande bestämmelse finns i läroplanen för specialskolan respektive sameskolan. I läroplanen för grundsärskolan framgår att skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundsärskola kan använda det svenska språket i tal och skrift på ett nyanserat sätt. Sedan 2016 har förskoleklassen och fritidshemmet egna avsnitt i läroplanen. I avsnittet om fritidshemmet framgår att undervisningen i fritidshemmet bl.a. ska ta tillvara elevernas nyfikenhet och ge dem möjlighet att utveckla sitt intresse för och sin förmåga att kommunicera med olika språkliga uttrycksformer. I förskoleklassen ska undervisningen bl.a. ta tillvara elevernas nyfikenhet och ge dem möjlighet att utveckla sitt intresse för, och sin förmåga att kommunicera med, tal- och skriftspråk genom att ge dem möjligheter att läsa, lyssna på samt skriva och samtala om såväl skönlitteratur som andra typer av texter och händelser. Av läroplanerna för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan framgår bl.a. att förtrogenhet med det svenska språket ska befästas genom undervisningen i många av skolans ämnen. Svenska alternativt svenska som andraspråk ingår obligatoriskt i alla nationella program i skolformerna. I ämnesplanen i svenska för gymnasieskolan står det att språket är människans främsta redskap för reflektion, kommunikation och kunskapsutveckling. Undervisningen i ämnet svenska syftar till att eleverna utvecklar sin förmåga att kommunicera i tal och skrift samt att läsa och arbeta med texter, både skönlitteratur och andra typer av texter.

Alla har rätt till ett språk

Av språklagen (2009:600) framgår att svenska är huvudspråk i Sverige och samhällets gemensamma språk som ska kunna användas inom alla samhällsområden. Var och en som är bosatt i Sverige ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda svenska (4 och 5 §§ språklagen).

Vidare ska den som talar något av de nationella minoritetsspråken ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket, och den som har behov av teckenspråk ska ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda det svenska teckenspråket. Den som har ett annat modersmål än något av minoritetsspråken eller teckenspråk ska ges möjlighet att utveckla och använda sitt modersmål. Det är det allmänna som ansvarar för att den enskilde ges tillgång till språk (14 och 15 §§ språklagen).

Barnrättspolitiken

Målet för barnrättspolitiken är att barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande. Målet grundar sig bl.a. på de åtaganden som Sverige gjort genom att ratificera FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Målet innebär att alla barn, oavsett ålder, kön och funktionsnedsättning m.m., ska få sina rättigheter tillgodosedda. Sedan 1 januari 2020 är barnkonventionen svensk lag. Barnkonventionen är ett av de viktigaste verktygen för att ta tillvara barns och ungas rättigheter och intressen i samhället. Av konventionen framgår att barn exempelvis har rätt till utbildning, rätt till utveckling, rätt till vila, fritid och kultur.

Barnkonventionen innehåller 54 artiklar, varav 41 slår fast vilka rättigheter varje barn ska ha. Fyra av dessa (artikel 2, 3, 6 och 12) är vägledande för hur helheten i konventionen ska tolkas. Artikel 2 handlar om alla barns lika värde och rättigheter, ingen får diskrimineras. Artikel 3 anger att det i alla åtgärder som rör barn i första hand ska beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Vad som är barnets bästa måste avgöras i varje enskilt fall och hänsyn ska tas till barnets egen åsikt och erfarenhet. Artikel 6 understryker varje barns rätt till liv, överlevnad och utveckling. Artikel 12 lyfter fram barnets rätt att bilda och uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör honom eller henne. När åsikterna beaktas ska man ta hänsyn till barnets ålder och mognad. Det är en rättighet som är central både för det enskilda barnet och för att skapa ett bättre samhälle och goda uppväxtvillkor för alla barn.

2.2 Läsförståelse

PISA

PISA (Programme for International Student Assessment) är en internationell studie som undersöker 15-åringars kunskaper inom läsförståelse, matematik och naturvetenskap. Studien genomförs vart tredje år och Sverige har deltagit sedan 2000 då studien genomfördes för första gången. I Sverige har man sedan 2015 års mätning kunnat se visa förbättringar när det gäller elevernas läsförståelse. Resultaten av undersökningen som genomfördes under våren 2018 och presenterades i december 2019, PISA 2018, bekräftade den resultatuppgång som PISA 2015 visade. De svenska resultaten i läsförståelse, matematik och naturvetenskap var tillbaka på samma nivåer som 2006. Dessutom presterar svenska 15-åringar på en nivå som är högre än OECD-genomsnittet inom samtliga tre ämnesområden.

I PISA 2018 var läsförståelse huvudområde för mätningen. Att ett kunskapsområde är huvudområde innebär att det finns fler provuppgifter för eleverna inom det området än inom övriga områden, vilket också ger mer detaljerade uppgifter. Läsförståelse i PISA mäter elevers förmåga att förstå, använda, reflektera över och engagera sig i texter för att nå sina egna mål, utveckla sina kunskaper och sin potential samt delta i samhället.

I PISA beskrivs elevernas resultat i läsförståelse på sju prestationsnivåer. Nivå 2 utgör enligt PISA en basnivå för den läsförståelse som anses vara grundläggande för fortsatt lärande. I Sverige befinner sig 18 procent av eleverna under denna nivå, nästan var femte elev når alltså inte upp till basnivån. I OECD som helhet är dock andelen ännu större, 23 procent.

Fyra av 37 OECD-länder har en högre genomsnittlig nivå än Sverige i läsförståelse. Av de nordiska länderna presterar Finland på en högre nivå, Danmark och Norge på samma nivå och Island på en lägre nivå.

I Sverige är andelen avancerade läsare, här definierat som nivå 5 och över, 13 procent. I ett genomsnittligt OECD-land är motsvarande andel lägre, 9 procent. Kanada är det OECD-land som uppvisar högst andel avancerade läsare, 15 procent. I Danmark, Norge och Island är det en lägre andel elever som presterar på nivå 5 och över. I Finland är andelen elever på denna nivå lika hög som i Sverige. Sammanfattningsvis kan sägas att även om Sverige har relativt goda resultat jämfört med andra länder så finns det fortfarande stora skillnader i läsförståelse mellan olika elever.

PIRLS och ePIRLS

PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) är en internationell studie som undersöker läsförmåga och attityder till läsning hos elever i årskurs 4. Studien beskriver också trender och skillnader mellan olika länder när det gäller läsförmåga, mot bakgrund av skolans organisation, lärares undervisning och elevernas situation och attityder. Den senaste genomfördes 2016 och visade att svenska fjärdeklassares läsförmåga hade förbättrats. Resultatet 2016 var på samma nivå som 2001. De svenska eleverna presterade bättre än genomsnittet i EU- och OECD-länderna. Bland de 50 länder som deltog i studien presterade sju länder bättre än Sverige, däribland Finland.

PIRLS testar elevernas kunskaper i läsförståelse både vad gäller faktatexter och skönlitteratur. Resultatet visar att de svenska eleverna är lika bra på båda texttyperna. I förra undersökningen från 2011 var de sämre på faktatexter än på skönlitteratur.

För att ge en mer konkret bild av hur elevernas kunskaper ser ut, använder PIRLS fyra kunskapsnivåer: elementär nivå, medelgod nivå, hög nivå och avancerad nivå. Ungefär 88 procent av de svenska eleverna i årskurs 4 presterar på medelgod nivå eller högre. Ungefär 14 procent av eleverna når upp till den avancerade nivån.

Av de 12 procent av eleverna som inte når upp till medelgod nivå, ligger ungefär 10 procent på elementär nivå, medan ungefär 2 procent inte når upp till den elementära nivån. Bland länderna med de lägsta resultaten når mer än hälften av eleverna inte upp till elementär nivå.

År 2016 genomfördes ePIRLS, som undersöker digital läsning, för första gången. Det är ett läsprov som görs i simulerad internetmiljö. Syftet med provet är att undersöka elevernas förmåga till den typ av läsning på internet

som blir allt vanligare när det gäller att söka och ta till sig information både i skolan och på fritiden. Fjorton länder deltog i ePIRLS och eleverna i Sverige hade det fjärde bästa resultatet. Bara i Singapore, Norge och Irland var resultatet bättre. Undersökningen visar att svenska elever är ännu bättre på digital läsning än på pappersläsning.

Pojkars och flickors läsning

Av resultaten i läsförståelse i PISA 2018 kan utläsas att flickor presterar signifikant bättre än pojkar i samtliga länder med en genomsnittlig skillnad i OECD på 30 poäng. I Sverige är skillnaden 34 poäng och i Finland är den 52 poäng, störst bland samtliga deltagande länder. Inte i något land presterar pojkar lika bra som flickor i läsförståelse. Jämfört med PISA 2009 har resultatskillnaderna mellan pojkar och flickor minskat i läsförståelse, från 46 till 34 poäng i Sverige och från 39 till 30 poäng i OECD i genomsnitt. De minskade skillnaderna i Sverige sedan 2009 beror på att pojkarna blivit bättre, framför allt de relativt högpresterande pojkarna (90:e percentilen), medan flickornas resultat i genomsnitt ligger kvar på samma nivå. För OECD som helhet beror de minskade skillnaderna istället på att flickorna blivit sämre medan pojkarnas resultat i genomsnitt är oförändrade. Skillnaden mellan pojkar och flickor i Sverige i PISA 2018 är därmed i stort sett tillbaka på samma nivå som den var i den första PISA-undersökningen år 2000. Det finns en större resultatspridning bland pojkar än bland flickor, både i Sverige och i OECD. Av svenska pojkar når 23 procent inte upp till nivå 2. För svenska flickor är motsvarande andel 14 procent. I andra änden av skalan är andelen högpresterande pojkar och flickor (nivå 5 och över) 11 respektive 16 procent.

Även i PIRLS presterar flickorna bättre än pojkarna. I PIRLS 2016 förbättrade både pojkarna och flickorna sina resultat men skillnaden mellan pojkars och flickors resultat var lika stor som vid den första studien 2001. Skillnaderna mellan flickornas och pojkarnas resultat skiljer sig inte mellan Sverige och de övriga nordiska länderna eller mellan Sverige och genomsnittet för EU- och OECD-länderna.

Bristande jämlikhet påverkar barns och ungas läsning

Utifrån alla stora undersökningar av läsning bland skolelever kan konstateras att det finns ett samband mellan hur bra eleverna läser och deras familjers socioekonomiska status (Fredriksson & Taube, 2012). PISA och PIRLS-mätningarna visar också detta samband. Den bristande jämlikheten är en stor utmaning i den svenska skolan och ett långsiktigt problem för Sverige, inte bara för att vi ska klara kompetensförsörjningen, utan också för att de elever som i dag misslyckas i skolan riskerar att fastna i social problematik i framtiden.

2.3 Läsvanor

I princip all forskning kring läsning visar att läsförmåga är nära kopplat till våra attityder till läsning och våra läsvanor (Fredriksson & Taube, 2012). Resultaten både från PIRLS och PISA visar entydigt att de som

läser mer också läser bättre, liksom att de som är positiva till läsning läser bättre än de som är mindre positiva.

SCB gör återkommande en undersökning av levnadsförhållanden i Sverige (ULF/SILC). Av denna undersökning framgår att andelen personer i befolkningen som anger att de läst böcker på sin fritid varje vecka är relativt stabil över de senaste åren. Det gäller dock inte alla åldersgrupper. I åldrarna 16–24 år ser man en tydlig minskning bland de som läser på sin fritid varje vecka. Andelen som angett att de har läst böcker på sin fritid varje vecka har sjunkit från 42 procent 1982 till 26 procent 2014.

Nedgången i läsningen har varit större bland de unga kvinnorna än bland de unga männen, men började från en betydligt högre nivå för de unga kvinnorna. För de unga kvinnorna har andelen sjunkit från 51 procent 1982 till 31 procent 2014. För de unga männen är motsvarande andelar 34 procent till 20 procent. När det gäller yngre barn (elever i årskurs 4–6) ligger andelen som läser böcker minst en dag i veckan mer stabilt över tid.

Enligt Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors rapport Ung i dag 2020 läser allt färre unga (16–25 år) böcker. Minskningen har skett över tid bland båda könen. Fram till 2015 har det funnits en tydlig skillnad mellan könen, där en större andel flickor och kvinnor läst varje vecka. Mellan 2015 och 2018 har andelen flickor och kvinnor som läser minskat, medan andelen pojkar och män som läser inte har förändrats sedan 2015. Rapporten visar också att 2018 läste nästan varannan ung utrikesfödd varje vecka, vilket kan jämföras med knappt var tredje inrikes född.

Statens medieråds rapport Ungar och medier 2019 visar på liknande resultat. Rapporten pekar på att läsandet av böcker eller tidningar i mätningen når sin lägsta nivå någonsin. År 2012 läste 23 procent av 17–18-åringarna dagligen på fritiden. Motsvarande siffra 2018 var 11 procent. I åldern 17–18 år anser 55 procent att de ägnar för lite tid åt böcker eller tidningar. Även Svenska förläggareföreningens rapport Läsandets årsringar - rapport och reflektioner om läsningens aktuella tillstånd i Sverige av Johan Svedjedal och Anna Nordlund visar att läsningen har minskat med ungefär en tiondel inom hela befolkningen under det senaste kvartseklet. Särskilt märkbar är minskningen inom grupper som barn och unga, högutbildade vuxna, flickor och kvinnor. Denna minskning av läsningen har skett trots ökande utbildningsnivå i befolkningen och trots ett starkt ökat utbud av antal titlar i bokutgivningen.

Enligt Svenska förläggareföreningens rapport visar svenska ungdomar ett påfallande mindre intresse för frivillig läsning än ungdomar i andra länder. Andelen föräldrar som ägnar sig åt läsaktiviteter med barnen är även lägre i Sverige än i andra länder. Föräldrars högläsning för sina barn har också minskat under de senaste decennierna och män högläser i mindre utsträckning än kvinnor.

Digital läsning – hot eller möjlighet?

För barn och ungdomar har läsning fått allt mer konkurrens från andra fritidsaktiviteter. Framför allt är det digitala medier som har haft ett kraftfullt genomslag bland barn och unga. Digitala medier har visat sig tränga ut djupläsning och inbjuda till en mer ytlig form av läsning, enligt Läsdelegationens betänkande. Enligt Svenska förläggareföreningens rapport

är läsmotivationen också lägre hos svenska barn än hos barn i andra länder. Samtidigt anser barn och unga att de ägnar för lite tid åt läsning – en åsikt som också deras föräldrar delar om sin egen läsning i mätningar.

Enligt Läsdelegationen är det lätt att se ett potentiellt hot mot läsningen i den konkurrens om tiden som de många nya digitala medierna innebär. Samtidigt finns en läsfrämjande potential i den utökade tillgänglighet och de många läsmöjligheter som uppstått i och med smarta telefoner och surfplattor. En undersökning, som redogörs för i Läsdelegationens betänkande, som jämfört elevers läsmotivation vid läsning av pappersböcker respektive e-böcker pekar på att bokens innehåll är viktigare för ungas läsmotivation än formatet i sig. Men digital läsning handlar om mer än läsning av e-böcker. Frågan är hur den digitala tekniken kan skapa möjlighet till ökad läsning, snarare än att utgöra ett hot mot läsningen. Det gäller att fokusera på hur man kan väcka läsintresse genom den digitala tekniken. Läsningen behöver ingå som en naturlig del i barns och ungas dagliga användning av den digitala tekniken. Läsdelegationen betonar dock att läsförståelse i digitala sammanhang i hög grad vilar på samma förmåga som traditionellt läsande.

2.4 Insatser för ökad läsning och förbättrad läsförståelse

Mot bakgrund av bland annat de sjunkande resultaten i läsförståelse i tidigare PISA-undersökningar har regeringen och andra aktörer initierat flera insatser inom utbildnings- och kulturområdena för att främja ökad läsning och förbättra läsförståelsen. Nedan redogörs för ett antal av de insatser som har genomförts.

Läsllyftet

Den största satsningen inom utbildningsområdet är det s.k. Läsllyftet – en omfattande kompetensutvecklingsinsats för lärare i läs- och skrivutveckling. Läsllyftet infördes genom ett regeringsuppdrag till Statens skolverk (U2013/07215) i december 2013 mot bakgrund av bland annat de försämrade resultaten i läsförståelse i PISA 2012. Efter ett tilläggsuppdrag 2016 riktar sig satsningen även till forskollärare och skolbibliotekarier (U2016/05733). Insatserna, som har fokus på det kollegiala lärandet, består av kompetensutvecklingsmaterial i form av bland annat texter och filmer som ligger till grund för att utveckla undervisningen. Det kollegiala lärandet leds av en handledare som får utbildning inom ramen för insatsen. Av Skolverkets redovisning av uppdraget från maj 2020 (Skolverkets dnr 2020:351) framgår att Läsllyftet nått ca 25 procent av Sveriges samtliga lärare och förskolepersonal mellan 2015 och 2020.

Enligt den externa utvärdering som på uppdrag av Skolverket har genomförts av Centrum för utvärderingsforskning vid Umeå universitet (UCER) har Läsllyftet bidragit till många önskade effekter. Satsningen har till exempel upplevts stärka undervisningen när det gäller arbetet med texter, läsförståelse och ord- och begreppsförståelse samt bidragit till att utveckla förskolepersonalens och lärarnas interaktion med barnen och eleverna om olika texter. Handledare, deltagare i förskolan och lärare i

grundskolans lägre årskurser samt lärare i svenska och svenska som andraspråk har upplevt störst effekter av Läslyftet. Framför allt har de genom det kollegiala lärandet fått insikter i och kunskaper om undervisning.

Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser

Enligt skollagen ska alla barn och elever ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål (3 kap. 2 §). Även i barnkonventionen, likväl som i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, framgår att alla barn har rätt till en utbildning som utvecklar deras fulla möjligheter i fråga om personlighet, anlag och fysisk och psykisk förmåga. Utbildning är en av de viktigaste faktorerna för ungdomars framtida möjligheter. Även i Agenda 2030 är ett av målen att säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet, samt att främja ett livslångt lärande för alla.

Alla elever i behov av stödinsatser ska således få rätt stöd i rätt tid. Förutsättningarna ska vara likvärdiga – det får inte bero på bakgrund eller var i landet en elev går i skola om han eller hon får stöd eller inte. Förmåga att läsa, skriva och räkna utgör grundläggande kunskaper som varje elev behöver tillgodogöra sig för att kunna hämta in nödvändiga kunskaper i alla skolans ämnen.

Rapporter från bl.a. Statens skolinspektion visar dock att även om många skolor har väl fungerande rutiner för arbetet med extra anpassningar och särskilt stöd, finns det skolor som brister i arbetet med att ge elever rätt stöd i rätt tid.

Den 1 juli 2019 infördes nya bestämmelser i skollagen om en garanti för tidiga stödinsatser. Genom de nya bestämmelserna förstärks regleringen avseende tidiga stödinsatser. Om en elev får rätt stöd tidigt kan insatserna bli mindre omfattande jämfört med om de sätts in under de senare skolåren. Tidiga stödinsatser kan också förebygga att eleven upplever misslyckanden i skolan och i stället får en positiv inställning till skolan och lärandet. En kontinuerlig och systematisk kartläggning och bedömning av elevernas kunskapsutveckling är nödvändig, dels för att avgöra om en elev är i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd, dels för att se om en elev behöver extra utmaningar.

Statens skolverk och Specialpedagogiska skolmyndigheten fick den 28 juni 2018 regeringens uppdrag att genomföra kompetensutvecklings- och implementeringsinsatser avseende garantin (U2018/02959).

För att säkerställa att bestämmelserna ger avsett resultat, och för att undersöka om och i så fall hur lärarnas administrativa arbete påverkas gav regeringen Statens skolinspektion i uppdrag att, inom ramen för sitt kvalitetsgranskningsuppdrag, följa upp och utvärdera garantin (U2018/03704).

Nationellt centrum för språk-, läs- och skrivutveckling (NCS)

Enligt förordning (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk ska myndigheten bedriva ett Nationellt centrum för språk-, läs- och skrivutveckling (NCS). Enligt Skolverkets årsredovisning för 2019 stödjer NCS bland annat nätverk för språk-, läs- och skrivutvecklare i olika län och

storstadskommuner i hela landet. NCS erbjuder också utbildningar för språk-, läs- och skrivutvecklare, både inom förskola och skola.

Statens kulturråds läsfrämjande arbete

Det har också genomförts en rad insatser utanför skolans område. Statens kulturråd fick 2013 i uppdrag att ta initiativ till, samordna och följa upp läsfrämjande insatser av nationellt strategiskt intresse. Under 2014 sammanställde Kulturrådet ett handlingsprogram för det läsfrämjande arbetet utanför skolan, i samverkan med bland andra Skolverket, Myndigheten för tillgängliga medier (MTM), Kungl. biblioteket och folkbildningens organisationer. Handlingsprogrammet har nyligen reviderats.

I Kulturrådets uppdrag ingår även att fördela medel till läs- och litteraturfrämjande verksamheter, samordna och initiera läsfrämjande verksamhet, uppföljning av olika insatser samt insamling och spridning av metoder, utvärderingar och forskning för att höja nivån på kommande projekt. Kulturrådet har bl.a. initierat Bokstart, en satsning på små barns (0–3 år) språkutveckling och myndigheten utser vartannat år en läsambassadör. Läsambassadören verkar under en tvåårsperiod för att öka ungas läslust och inspirera vuxna att främja ungas läsning genom att driva debatt och delta i det offentliga samtalet. Kulturrådet fördelar även stöd till utgivning av litteratur och kulturtidskrifter i syfte att främja mångfald, kvalitet och fördjupning i utgivning av litteratur och kulturtidskrifter. Därutöver fördelar Kulturrådet stöd för inköp av litteratur vid folk- och skolbibliotek. Stödet syftar till att främja barn och ungas intresse för läsning genom ökad tillgång till litteratur och medier. Under 2018 hade Kulturrådet ett särskilt läsfrämjandeuppdrag riktat mot förskolan som inkluderade bokgåvor till förskolor i hela landet (Ku2018/01213).

Kulturrådet ansvarar även för Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne (ALMA-priset), som är världens största barn- och ungdomslitteraturpris. Prissumman är på 5 miljoner kronor. Syftet med priset är att stärka och öka intresset för barn- och ungdomslitteratur.

Regeringen gav i november 2017 Kulturrådet uppdraget att främja utgivning och spridning av litteratur på de nationella minoritetsspråken (Ku2017/02332). Inom uppdraget prioriterades barn- och ungdomslitteratur. I uppdraget ingick också att i samverkan med företrädare för minoriteten romer och sakkunniga genomföra läsfrämjande insatser. Ett långsiktigt mål med uppdraget är att det finns en välfungerande infrastruktur som möjliggör och underlättar utgivning och spridning av litteratur på minoritetsspråk i Sverige. Kulturrådet redovisade uppdraget i februari 2020 (Ku2020/00428).

Andra läsfrämjande insatser

En av de viktigaste läsfrämjande aktörerna utanför skolan är biblioteken. Enligt bibliotekslagen (2013:801) ska folkbiblioteken särskilt främja läsning och tillgång till litteratur. Folkbiblioteken ska även ägna särskild uppmärksamhet åt barn och unga för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar. De regionala biblioteksverksamheterna satsar en betydande del av sina resurser på folkbibliotekens läsfrämjande arbete, och driver därutöver läsfrämjande verksamheter som vänder sig direkt till

medborgarna. Utöver biblioteksverksamhet bedriver kommuner och regioner läsfrämjande insatser. Det handlar tex. om sommarläsningsprogram och Bokstartsprojekt (se vidare avsnitt 4.1 Fortsatt utveckling av Bokstart).

Myndigheten för tillgängliga medier har i uppdrag att arbeta för att alla ska ha tillgång till litteratur, nyheter och samhällsinformation utifrån vars och ens förutsättningar oavsett läsförmåga eller funktionsnedsättning.

Det civila samhällets aktörer och folkbildningens organisationer har länge bedrivit läsfrämjande verksamhet, inte minst för vuxna – vuxna som i sin tur är läsande förebilder för barn och unga. Idrottsföreningar, genomför viktiga insatser, som bl.a. läsfrämjande förebilder, där idrottsutövare och idrottsledare deltar i läsfrämjande projekt. Förlagen och andra delar av näringslivet genomför också läsfrämjande insatser bl.a. i samband med skollov. Författarbesök i skolor är vidare en betydelsefull läsfrämjande insats. Varje år genomförs ca 2500 författarbesök i svenska klassrum.

Statens medieråd har i uppgift att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan. I myndighetens uppgifter ingår att följa medieutvecklingen när det gäller barn och unga, samt sprida information och ge vägledning om barns och ungas mediesituation. Myndigheten bedriver till exempel ett arbete för ökad medie- och informationskunnighet (MIK).

2.5 Framtida inriktning på det läsfrämjande arbetet

Enligt de nationella målen för litteratur och läsfrämjande ska alla i Sverige, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet.

Som redogjorts för ovan så har det under de senaste åren genomförts flera insatser för att främja ett ökat läsande och förbättrad läsförmåga. Det har också skett vissa förbättringar vad gäller barns och ungas läsförståelse jämfört med tidigare internationella mätningar som PISA och PIRLS. Enligt Läsdelegationen är svenska elever dock i högre grad än elever i andra länder negativa till läsning. Det avtagande intresset syns också i minskad läsning, och minskad läsning innebär mindre lästräning vilket kan leda till sämre läsförståelse. Det finns också fortsatt stora skillnader i läsförståelse när det gäller kön och socioekonomisk bakgrund. I gruppen ungdomar i åldrarna 16–25 år ser man en tydlig minskning bland de som läser på sin fritid varje vecka.

Ett av de områden som Läsdelegationen identifierat som särskilt angeläget att rikta insatser mot handlar om de minsta barnens språkutveckling och tidiga lässtimulans. Här har föräldrar en betydelsefull roll att spela som läsande förebilder. Även förskolan samt samverkan mellan barnhälsovård och bibliotek är viktiga delar i det läsfrämjande arbetet.

Skolan bär huvudansvaret för att barn och unga lär sig att läsa. En väl utvecklad läs- och skrivförmåga är viktig för hur väl elever lyckas nå kunskapskraven i skolans alla ämnen och även för hur de lyckas med fortsatta studier. Ett viktigt område med stor potential att verka i gränslandet mellan läsning i skolan och läsning på fritiden är skolbiblioteken. Skol-

biblioteken har en dubbel uppgift att dels fungera som en pedagogisk resurs i undervisningen, dels främja elevernas intresse för läsning och litteratur.

Andra områden som gränsar mellan skola och fritid är fritidshemmet och läsning på lov. Fritidshemmet har stor potential att stimulera elevernas läsning. Genom att olika aktörer, till exempel det civila samhället samt förlag och andra delar av näringslivet, genomför olika typer av aktiviteter för att ge olika ingångar till läsning på skollov kan den lustfyllda läsningen främjas. En grupp som är särskilt viktig att nå är ungdomar där undersökningar visat på ett tydligt minskat läsintresse.

För att nå det övergripande målet för litteratur- och läsfrämjande ska statens samlade insatser bl.a. syfta till att fler än i dag regelbundet tar del av både fack- och skönlitteratur. Här har biblioteken en viktig roll att spela. Även folkbildningens organisationer, det civila samhället och exempelvis förlagen har viktiga roller i det läsfrämjande arbetet.

Barns och ungas läsning är en fråga för hela samhället. Statens insatser ska syfta till att kunskapen om läsningens betydelse för utbildning, bildning och delaktighet i samhällslivet ökar jämfört med i dag. Det är därför viktigt att aktörer i och utanför skolan som på olika sätt arbetar läsfrämjande gör detta i en systematisk och långsiktigt hållbar samverkan med varandra. Det är även viktigt att följa upp de insatser som görs, utvärdera resultaten och utifrån dessa resultat förbättra kommande insatser. För att kunna avgöra vad som bedöms vara barnets bästa ska barn och unga, i möjligaste mån, vara delaktiga i utformandet av de insatser som genomförs. Det är viktigt att barn och unga involveras i frågor som berör dem och att deras kunskaper och erfarenheter tas tillvara på som en resurs och beaktas.

3 Samling för läsande

Som tidigare har beskrivits är barns och ungas läsning en fråga för hela samhället. Nedan redovisas hur det läsfrämjande arbetet kan samverka i högre grad och därmed också stärkas.

3.1 Ett läsråd inrättas

Regeringens bedömning: Läsfrämjande insatser i och utanför skolan bör samverka i högre utsträckning än i dag, i syfte att bidra till att ge barn och unga mer likvärdiga förutsättningar för en fullgod läsförmåga och lustfyllda läsoplevelser.

Åtgärd: Ett läsråd med uppdrag att samla och samordna aktörer och insatser kring barns och ungas läsning kommer att inrättas. Statens kulturråd har i regleringsbrevet för 2021 fått i uppdrag att förbereda inrättandet av ett läsråd inom myndigheten.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att läsrådet inledningsvis inrättas som en

kommitté och att läsrådet därefter utvärderas med syftet att eventuellt införa ett permanent läsråd.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna, däribland *Alvesta kommun, Eskilstuna kommun, Falu kommun, Kalmar läns lands-ting, Sametinget, Uppsala universitet* och *Sverigefinländarnas delegation* tillstyrker förslaget om inrättandet av ett läsråd. Flera remissinstanser, till exempel *Myndigheten för kulturanalys*, stödjer förslaget med förbehåll att läsrådets sammansättning, funktion och uppdrag bör utredas vidare. *Statens kulturråd* ser inte ett behov av ett särskilt läsråd utan anser att samverkan istället bör tydliggöras inom de uppdrag för läs- och språkutveckling som berörda myndigheter och andra aktörer har. *Läsrorelsen* instämmer i förslaget om att inrätta ett läsråd och vill poängtera vikten av att representanter för civilsamhället i form av organisationer och ideella föreningar ingår. *Myndigheten för tillgängliga medier* stödjer förslaget om att inrätta ett läsråd och anser att det är ett ovillkorligt krav att det ska finnas särskild kunskap inom funktionshinderområdet i läsrådet.

Skälen för regeringens bedömning

Utökad samverkan för att öka barns och ungas läsförmåga och läslust

Alla i Sverige ska, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet. Detta framgår av de nationella mål för det litteratur- och läsfrämjande arbetet som riksdagen beslutat om.

Flera insatser görs för att stärka det läsfrämjande arbetet, både i och utanför skolan. Samtidigt finns det flera utmaningar när det gäller att öka barns och ungas läsförmåga och läslust. Undersökningar, som redogjorts för tidigare i skrivelsen, visar på ett minskat intresse för läsning vilket i sin tur medför mindre färdighetsträning och sämre läsförståelse. Det finns också tydliga könsaspekter och socioekonomiska faktorer när det gäller läsning och läsförståelse. Flera av de insatser som Läsdelegationen identifierat som viktiga för att främja ett ökat läsande och förbättra läsförståelsen ligger i gränslandet mellan olika sektorer. Det handlar t.ex. om samverkan mellan bibliotek och barnhälsovård för att stärka små barns språkutveckling och i förlängningen stärka det ordförråd barnet har när det börjar skolan.

En av de största utmaningarna för läsfrämjande insatser är att kunna skapa ett sammanhållet och kontinuerligt arbete där insatser inom olika sektorer och samhällsområden samverkar i högre grad. Fördelarna med samverkan handlar om såväl bättre utnyttjande av gemensamma resurser som olika yrkesgruppers möjlighet att komplettera varandras kompetenser. Regeringen bedömer därför, i likhet med utredningen, att läsfrämjande insatser i och utanför skolan bör samverka i högre utsträckning än i dag, i syfte att bidra till att ge barn och unga mer likvärdiga förutsättningar för en fullgod läsförmåga och lustfyllda läsupplevelser.

Läsrådet ska vara drivande och samordnande i det läsfrämjande arbetet

Som ett viktigt led i att öka samverkan mellan läsfrämjande insatser och aktörer ser regeringen att ett läsråd bör inrättas. Läsrådet bör inrättas som ett särskilt organ inom Statens kulturråd. Regeringen anser inte att en

kommitté först bör inrättas för att sedan utvärderas. I likhet med remissinstanser som t.ex. *Statens kulturråd*, anser regeringen att det är viktigt att ta tillvara det arbete som bedrivs inom berörda myndigheter i stället för att bygga upp en ny fristående verksamhet.

Riksdagen har, efter regeringens förslag i budgetpropositionen för 2021, beslutat att avsätta 10 miljoner kronor fr.o.m. 2021 för ett läsråd med uppdrag att samla och samordna aktörer och insatser inom kultur, skola, myndigheter, civilsamhälle, folkbildning, bokhandel, förlag och andra delar av näringslivet kring barns och ungas läsning (prop. 2020/21:1, utg. omr. 17, bet. 2020/21:KrU1, rskr. 2020/21:106). Eftersom läsrådet ska ingå som en del av myndigheten Statens kulturråd har regeringen i regleringsbrevet för 2021 gett Statens kulturråd i uppdrag att förbereda inrättandet av läsrådet inom myndigheten. I uppdraget ingår att föreslå former för hur läsrådet ska organiseras och följas upp. Uppdraget ska redovisas till regeringen (Kulturdepartementet) senast den 30 april 2021.

Läsrådet ska vara en drivande och samordnande aktör inom det läsfrämjande arbetet. Det innebär bland annat att läsrådet ska kunna lämna förslag på olika läsfrämjande insatser samt yttra sig över övergripande prioriteringar i Kulturrådets läsfrämjande arbete och hur läsfrämjande insatser inom olika sektorer kan samverka i högre grad. En uppgift för läsrådet bör vara att utse den läsambassadör som Kulturrådet idag förordnar vartannat år inom ramen för myndighetens läsfrämjande arbete (se avsnitt 2.4).

Läsrådet ska dessutom bidra till samverkan mellan aktörer inom kultur, skola, civilsamhälle, folkbildning, bokhandel, förlag och andra delar av näringslivet. Läsrådet ska vidare ansvara för kunskapsinsamling, följa relevant forskning och identifiera utvecklingsbehov inom det läsfrämjande arbetet. Läsrådet bör även följa hur andra länder arbetar med läsfrämjande och även samverka med andra läsfrämjande organ både nationellt och internationellt. Läsrådet bör ta fram en årlig rapport som bland annat innehåller en analys av och en strategisk inriktning för det läsfrämjande arbetet.

Läsrådet bör utgöras av ett antal ledamöter t.ex. från andra berörda myndigheter, däribland Statens skolverk, universitet och högskolor, civila samhället och näringslivet. Läsrådet ska utses av regeringen. Det arbete som läsrådets ska bedriva bör ta sin utgångspunkt i de nationella målen för litteratur- och läsfrämjande.

Flera remissinstanser, till exempel *Myndigheten för kulturanalys*, har poängterat att läsrådets sammansättning, funktion och uppdrag bör utredas vidare. Som framhållits ovan ser regeringen inte att läsrådet bör inrättas som en tillfällig kommitté. I Statens kulturråds uppdrag att förbereda inrättandet av läsrådet inom myndigheten ingår att föreslå former för hur läsrådet ska organiseras och följas upp. Regeringen ser därför inte behov av att läsrådets sammansättning, funktion och uppdrag utreds vidare.

Läsrörelsen har framfört att representanter för civilsamhället i form av organisationer och ideella föreningar bör ingå i läsrådet. Av uppdraget till Statens kulturråd framgår att läsrådet bör utgöras av ett antal ledamöter från t.ex. civila samhället men också från andra berörda myndigheter, däribland Statens skolverk, universitet och högskolor och näringslivet. *Myndigheten för tillgängliga medier* menar att det bör finnas särskild kunskap om funktionshinderområdet i läsrådet. Det är viktigt att sammansättningen av de olika kompetenser som ska utgöra läsrådet ses i ett

3.2 Uppföljning av de läsfrämjande insatserna

Regeringens bedömning: Uppföljning av det läsfrämjande arbetet i och utanför skolan bör vara ett ansvar för alla nivåer: nationell, regional och kommunal nivå.

Utredningens bedömning: Överensstämmer i allt väsentligt med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna instämmer i utredningens bedömning. *Statens kulturråd* delar Läsdelegationens bedömning att uppföljning av det läsfrämjande arbetet i och utanför skolan bör vara ett ansvar för alla nivåer. För att uppföljning och kompetensutveckling bättre ska kunna samordnas ser myndigheten behov av samverkan mellan de olika myndigheterna inom bl.a. biblioteksområdet.

Myndigheten för kulturanalys anser att bedömningen saknar konkretion och att det även finns behov av att utveckla former för utvärdering. Myndigheten för kulturanalys ser också att befintliga kultur- och läsvaneundersökningar bör utgöra ett viktigt instrument i detta arbete. *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)* anser att inte bara det läsfrämjande arbetet behöver följas upp utan även vilka insatser som görs och vilken effekt de har.

Skälen för regeringens bedömning: Oavsett om det gäller barns och ungas läsförmåga, läsfrämjande arbete eller projekt i stort är uppföljning och utvärdering av resultaten centralt för att kunna följa utvecklingen när det gäller barns och ungs läsförmåga och läsvanor och för att kunna följa vilka insatser som främjar barns och ungas läsförmåga. Läsdelegationen gör bedömningen att uppföljningen av det läsfrämjande arbetet generellt bör stärkas, både i och utanför skolan och att detta arbete måste byggas på de strukturer som redan finns. Regeringen instämmer i denna bedömning. Regeringen instämmer också i *Myndigheten för kulturanalys* bedömning att det finns behov av att utveckla former för uppföljning och utvärdering av det läsfrämjande arbetet. Detta är en uppgift för berörda myndigheter samt för det läsråd som regeringen avser inrätta inom Statens kulturråd. Befintliga kultur- och läsvaneundersökningar är en viktig del i detta arbete.

Regeringen delar *SKL:s* uppfattning att inte bara det läsfrämjande arbetet behöver följas upp utan även vilka insatser som görs och vilken effekt de har.

Uppföljning är ett ansvar för alla nivåer. Staten har ett övergripande ansvar för att se till att det finns likvärdiga förutsättningar för de områden och insatser som staten förfogar över. På liknande sätt har regionen och huvudmannen ansvar för att följa upp sina verksamheter. På den kommunala nivån finns också motsvarande ansvar, framför allt när det gäller skolan och lärarnas uppföljning av elevernas läsutveckling och övriga kunskapsutveckling samt driften av folkbiblioteken.

4 Små barns språkutveckling

Betydelsen av tidig språkstimulans betonas genomgående inom olika forskningsinriktningar. Forskare är också eniga om föräldrars och hemmiljöns betydelse för barns tidiga språkinlärning. Det finns också gott om exempel på de långsiktiga effekterna av ett tidigt föräldraengagemang när det gäller att läsa för sina barn.

Nedan beskrivs insatser för att främja små barns språkutveckling genom att stärka samverkan mellan olika aktörer.

4.1 Bokstart bör fortsätta att utvecklas

Regeringens bedömning: Samverkan mellan folkbibliotek, barnhälsovård och förskola bör öka i syfte att stärka små barns språkutveckling.

Åtgärd: Regeringen har gett Statens kulturråd i uppdrag att vidareutveckla Bokstart. Regeringen har vidare gett Statens kulturråd i uppdrag att genomföra mer generella informationsinsatser riktade till föräldrar om vikten av tidig språkstimulans. Statens kulturråd tillförs 15 miljoner kronor 2021 och 20 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2022 för en utbyggnad av Bokstart, en satsning på små barns språkutveckling.

Utredningens bedömning: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: En stor majoritet av remissinstanser ser positivt på utredningens bedömning, t.ex. *Barnombudsmannen*, *Kungl. biblioteket*, *Sametinget*, *Skolinspektionen*, *Statens institutionsstyrelse*, *Statens medieråd* och *Studieförbunden*.

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) ser positivt på förslaget men vill poängtera att det är av vikt att berörda myndigheter för dialog med kommuner och regioner om vilka typer av stöd och insatser som de är i behov av. *Myndigheten för kulturanalys* instämmer inte i bedömningen om generella informationsinsatser till föräldrar då bedömningen anses vara otydligt och det är oklart om det finns ett behov av detta.

Skälen för regeringens bedömning

Utveckling av Bokstart

Statens kulturråd har sedan 2014 i uppdrag av regeringen att initiera, samordna och följa upp läsfrämjande verksamhet utanför skolan. Ett initiativ inom ramen för detta uppdrag är Bokstart, en nationell satsning på små barns språk- och läsutveckling. I Sverige startades en försöksverksamhet med Bokstart 2015 med tre pilotprojekt i delar av Göteborg, Landskrona och Södertälje. Satsningen har sedan dess spridits till fler platser runt om i landet. Utöver Västernorrland och Jämtland Härjedalen som redan

arbetar med Bokstart, har bland annat Gotland, Skåne, Blekinge och Kronoberg fått bidrag från Kulturrådet för att starta Bokstartverksamhet.

Bokstart riktar sig till familjer med barn mellan 0 och 3 år och syftar bland annat till att stärka föräldrar i deras roll i att tidigt stimulera sina barns språk och kommunikation. Inom Bokstart arbetar man bland annat med gåvoböcker, hembesök och språkstimulerande aktiviteter på biblioteken. En framgångsfaktor är samverkan mellan folkbibliotek, barnhälsovård och förskola, där samtliga har i uppdrag att stödja barns språkutveckling men utifrån skilda kompetenser och infallsvinklar. Forskning visar att föräldrar som deltagit i bokstartsprogram läser mer med sina barn och går oftare till biblioteket. De blir också mer medvetna om läsningens roll för språkutvecklingen. Det är även viktigt att föräldrar, och andra vuxna i barns närhet, med läsnedsättning kan ta del av Bokstart och på så vis sina barns språkutveckling. Statens kulturråd har bl.a. tagit fram material skrivet på lätt svenska och spelat in kortfilmer om att läsa för små barn med tydligt, enkelt tilltal.

Kulturrådet hade i uppdrag att under 2017–2020 utvidga Bokstart till fler regioner och till att även involvera förskolan. Som en del i utvidgningen har Kulturrådet även erbjudit möjlighet för kommuner och regioner att söka bidrag för satsningar på små barns språkutveckling och för utveckling av regionala och kommunala språknätverk med bland andra folkbibliotek, regionala biblioteksverksamhet, barnhälsovård, förskola och logopedi. Det kan ske genom exempelvis dialogmöten, workshops och fortbildning.

Enligt bibliotekslagen (2013:801) ska folkbiblioteken ägna särskild uppmärksamhet åt barn och unga för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning. Till barnhälsovårdens uppdrag, som bl.a. framgår av Socialstyrelsens vägledning för barnhälsovården, hör att kontrollera, stödja och följa upp barnets språkutveckling. De båda institutionerna bibliotek och barnhälsovård möts här i ett gemensamt uppdrag. En viktig samverkansform beträffande de yngsta barnens språkutveckling och intresse för läsning är också den mellan bibliotek och förskola. Folkbiblioteken spelar en viktig roll för barnens tillgång till litteratur och som kompletterande pedagogisk kompetens. Bokstart är ett viktigt exempel på samverkan, men det finns också flera exempel på samverkan mellan folkbibliotek och förskola runt om i landet. Det är viktigt att de insatser som görs får nationell spridning. Mot den bakgrunden bedömer regeringen, i likhet med utredningen och flertalet remissinstanser, bl.a. *Barnombudsmannen*, *Kungl. biblioteket* och *Skolinspektionen*, att samverkan mellan folkbibliotek, barnhälsovård och förskola bör öka i syfte att stärka små barns språkutveckling.

Riksdagen har beslutat att avsätta 15 miljoner kronor 2021 och 20 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2022 för en fortsatt utbyggnad av Bokstart (prop. 2020/21:1, utg. omr. 17, bet. 2020/21/KrU1, rskr. 2020/21:106). Regeringen har i regleringsbrevet för 2021 gett Kulturrådet i uppdrag att fortsatt vidareutveckla och utvidga Bokstart till fler regioner och satsningen ska som tidigare vara kopplad till förskolan.

Enligt Läsdelegationen pekar forskning på ett starkt samband mellan tillgång till skriftspråk i hemmet och utvecklad läsförmåga. Att omges av läsande personer, att ha tillgång till böcker, tidskrifter och tidningar i hemmet, att överhuvudtaget vistas i en miljö där läsning värdesätts är väsentligt för barns läsutveckling. Särskilt viktigt för barns läsutveckling är föräldrarnas engagemang. Enligt Läsdelegationens bedömning är det viktigt med informationsinsatser riktade mot föräldrar om vikten av högläsning och tidig språkstimulans. Regeringen delar denna bedömning och anser därmed, till skillnad från *Myndigheten för kulturanalys*, att det finns ett behov av informationsinsatser av detta slag. Statens kulturråd har mot denna bakgrund fått i uppdrag i regleringsbrevet för 2021 att genomföra mer generella informationsinsatser riktade till föräldrar om vikten av tidig språkstimulans. Uppdraget ska genomföras efter inhämtande av synpunkter från Statens skolverk och Socialstyrelsen. Som *SKL* påpekar är det viktigt att berörda myndigheter för dialog med kommuner och regioner om vilka typer av stöd och insatser som de är i behov av.

4.2 Läsfrämjande insatser i förskolan

Regeringens bedömning: Satsningarna på att stimulera barns språkutveckling inom förskolan bör fortsätta.

Åtgärd: Regeringen har beslutat om en ändring i förskolans läroplan som innebär att barnen ska erbjudas en stimulerande miljö där de får förutsättningar att utveckla sitt språk genom att lyssna till högläsning och samtala om litteratur och andra texter. Ändringen trädde i kraft den 1 juli 2019.

Läslyftet – fortbildning i läs- och skrivutveckling för lärare, omfattar sedan december 2016 även förskolans personal.

För att stärka barns språkutveckling i svenska i förskolan infördes 2019 ett nytt statsbidrag. Statsbidraget ska bl.a. gå till språkfrämjande insatser som ger barnen bättre möjligheter att utveckla sin svenska, och ge dem mer jämlika förutsättningar inför skolstarten. Det övergripande syftet är att stärka barns språkutveckling i svenska, särskilt utvecklingen hos barn som har ett annat dagligt umgängesspråk i hemmet än svenska. Från och med 2021 förstärks satsningen för att stärka barns språkutveckling i svenska med ytterligare 100 miljoner kronor per år, vilket innebär att bidraget uppgår till 350 miljoner kronor.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning. Läsdelegationen föreslår att det ska framgå av läroplanen för förskolan att förskolan ska sträva efter att utveckla barnens intresse för litteratur samt att Skolverket ska ges i uppdrag att ta fram stödmaterial om hur man kan arbeta med litteratur i förskolan.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inte några invändningar mot Läsdelegationens förslag. Det gäller bl.a. *Lärarnas riksförbund*, *Statens skolinspektion*, *Uppsala universitet*, *Linköpings kommun* och *Sundbybergs kommun*. *Statens skolverk* och

Läraryförbundet tillstyrker förslaget men anser att förskolans läroplan inte behöver förtydligas eller förändras. *Kungl. biblioteket* och *Friskolornas riksförbund* instämmer i förslaget men vill poängtera vikten av att medie-försörjningen till förskolorna stärks.

Dyslexiförbundet vill särskilt lyfta fram att tidig upptäckt och tidiga insatser är avgörande för barn i riskzonen för läs- och skrivsvårigheter.

Friskolornas riksförbund saknar en belysning av hur digitala hjälpmedel kan stimulera läsande även hos små barn. *Nationellt centrum för svenska som andraspråk (NC)* vill påpeka att förslagen inte tar i beaktande de behov och de förutsättningar som flerspråkiga barn i förskoleåldern har.

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) framhåller att regeringens beslut om en ny läroplan för förskolan från augusti år 2018, som SKL har ställt sig bakom, väl tillgodoser delegationens förslag. SKL vill dock påpeka att det är viktigt att ett arbete för att stärka förskolors arbete med böcker och läsning inte blir alltför styrande, utan sker med respekt för förskolläraernas professionella kunskaper, för de olika behov som finns i olika förskolor och för lokala förutsättningar.

Skälen för regeringens bedömning

Förskolan har en viktig roll i att stimulera små barns språkutveckling

Eftersom förskolan når de flesta barn spelar den en viktig roll när det gäller att uppmuntra barns nyfikenhet för skriftspråket och skapa intresse för läsning. De flesta barn är tidigt intresserade av böcker. Barn gör aktiva bokval och de läser bilder innan de läser ord. Barn behöver många och regelbundna stunder med högläsning i förskolan tillsammans med en vuxen och andra barn, men också hemma. I likhet med vad *Friskolornas riksförbund* framhåller behöver inte text alltid bestå av text i en fysisk bok utan kan också handla om olika typer av digitala medier. Den fysiska boken har dock fortsatt en viktig roll för att stimulera till läslust hos barn. Barnens läsupplevelser fördjupas om de får möjlighet att samtala om innehållet och bilderna, ställa frågor, kommentera och ta del av andras uppfattningar om olika texter. Alla barn och unga oberoende av läsförmåga har rätt att få uppleva och förstå texter (se vidare avsnitt 5.5 Tillgänglig läsning och flerspråkighet). Detta är en viktig del för att det ska ske en progression i läsutvecklingen. När det gäller flerspråkighet är det som *Nationellt centrum för andraspråk (NC)* påpekar och som vidare diskuteras i avsnitt 5.5 av vikt att barn med ett annat modersmål än svenska får möjlighet utveckla både sitt modersmål och det svenska språket.

Det finns behov av fortsatta insatser inom förskolan

Som Läsdelegationen framhåller är det viktigt att det framgår av läroplanen för förskolan att förskolan ska sträva efter att utveckla barnens intresse för litteratur. Av den anledningen har läsningen lyfts fram i den reviderade läroplanen för förskolan (Lpfö 2018) som regeringen fattade beslut om under hösten 2018 och som gäller från den 1 juli 2019. Enligt läroplanen ska barnen erbjudas en stimulerande miljö där de får förutsättningar att utveckla sitt språk genom att lyssna till högläsning och samtala om litteratur och andra texter. Regeringens beslut om denna ändring ägde rum efter att Läsdelegationen lämnat sitt betänkande men innan

remisstiden avslutats. Det i sin tur innebär som *Statens skolverk, SKL* och *Läraryrket* också framhåller, att förskolans läroplan inte behöver förtydligas eller förändras ytterligare. Läsdelegationens förslag på det området ses som hanterat.

Under 2018 fick Statens kulturråd regeringens uppdrag att genomföra en satsning på läsfrämjande insatser i förskolan. Syftet med satsningen var att stärka förskolornas läsfrämjande arbete och skapa intresse för läsning både hos barn och föräldrar (Ku2018/01213). Inom ramen för uppdraget fördelade Kulturrådet 49 miljoner kronor till nästan 10 000 förskolor runt om i landet för inköp av litteratur. I linje med vad Läsdelegationen föreslår tog dessutom myndigheten fram en handledning om högläsning och annan läsfrämjande verksamhet i förskolan samt ett informationsmaterial till föräldrar om högläsningens betydelse. I detta arbete inhämtade Kulturrådet kunskaper och erfarenheter från Skolverket.

Kulturrådet hade även i uppdrag att främja samverkan mellan förskolor och folkbiblioteket när det gäller det läsfrämjande arbetet. En sådan ökad samverkan mellan bibliotek och förskolor kan leda till att barnens språkutveckling och läsmotivation stimuleras ytterligare.

Statens skolverk fick den 5 december 2013 i uppdrag att svara för genomförandet av fortbildning av lärare i läs- och skrivutveckling – Läslyftet (U2013/07215). Personalen i förskolan blev dock en uttalad målgrupp först i december 2016 (U2016/05733/S). Inom satsningen tar Skolverket bland annat fram specifikt material för läsfrämjande i förskolan. Genom Läslyftet finns det möjlighet att, i linje med vad *SKL* framhåller, stärka förskolors läsfrämjande arbete på ett sådant sätt att det sker med respekt för förskolläraernas professionella kunskaper.

Sedan satsningen påbörjades för förskolans del har över 28 000 deltagare från skolformen tagit del av satsningen. Läslyftet i förskolan har haft ett högt söktryck och personalen behöver, som Läsdelegationen föreslår, fortsatt få kompetensutveckling inom området. För att möta detta behov föreslog därför regeringen i budgetpropositionen för 2020 att satsningen skulle förlängas till och med läsåret 2020/21 och att medel om ytterligare 27 miljoner kronor tillförs satsningen (prop. 2020/21:1 utg. omr. 16, bet. 2020/21:UbU1, rskr. 2020/21:141). Riksdagen antog regeringens förslag och Skolverket fick i regleringsbrevet för 2020 i uppdrag att fortsätta genomföra fortbildning för förskollärare, lärare och skolbibliotekarier, (U2019/04372), vilket innebär att personalen i förskolan i större utsträckning ges förutsättning att delta i Läslyftet, exempelvis genom att fler handledare med inriktning mot förskola utbildas.

Mot ovanstående bakgrund anser regeringen att förslagen om att Skolverket ska ges i uppdrag att ta fram stödmaterial om litteratur i förskolan och att personalen i förskolan i större utsträckning ska ges förutsättning att delta i Läslyftet är omhändertagna.

Riksdagen har också beslutat att satsningen för att stärka språkutveckling i svenska, särskilt för barn som har ett annat dagligt umgängesspråk i hemmet än svenska, förstärks med ytterligare 100 miljoner kronor per år från och med 2021, vilket innebär att bidraget uppgår till 350 miljoner kronor.

Regeringen bedömer att förskolan har en viktig roll i att stimulera barns språkutveckling. Fortsatta satsningar på området bör därför genomföras.

5 Barns och ungas läsning

I detta avsnitt görs bedömningar och redogörelser för vidtagna åtgärder när det gäller att främja barns och ungas läsning både i skolan och på fritiden.

5.1 Läsning i skolan

Regeringens bedömning: Elevernas språk-, läs- och skrivutveckling bör fortsatt stärkas. Läslyftet som helhet bör fortsätta inom ramen för de nationella skolutvecklingsprogrammen i syfte att bidra till långsiktighet och ge huvudmännen stöd för att skapa hållbar kompetensutveckling. Läslyftets material bör som i dag också fortsatt ge stöd för samverkan mellan olika pedagogiska yrkesgrupper.

Åtgärd: Regeringen har genomfört och genomför en rad olika insatser för att stärka elevernas läsning. Läslyftet har utvidgats till fler målgrupper och förlängts i olika omgångar. Statens skolverk fick i regleringsbrevet för 2021 i uppdrag att under 2021–2023 fortsätta svara för fortbildning i läs- och skrivutveckling med inriktning mot förskoleklass och lågstadiet.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna instämmer i eller har inte något att invända mot bedömningen. Detta gäller bl.a. *Göteborgs kommun, Linköpings kommun, Lärarförbundet, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Blekinge läns landsting, Östergötlands läns landsting, Sametinget, Statens kulturråd, Statens skolinspektion och Stockholms stad.*

Ett flertal remissinstanser, däribland *Kungl. biblioteket, Linnéuniversitet, Malmö kommun, Hallands läns landsting och Ronneby kommun* vill betona att det är av vikt att det läsfrämjande arbetet inte bara är ett ansvarsområde för lärare utan även för skolbibliotekarier.

Lärarnas Riksförbund instämmer i delegationens bedömning att Läslyftet kontinuerligt bör utvecklas och permanentas men ser att vissa punkter, till exempel skillnaden mellan pojkars och flickors läsförmåga, nyanlända elevers förmåga att utveckla sin läsning och den nya teknikens inverkan på elevers läsförmåga bör ligga till grund för kommande satsningar.

Ett flertal remissinstanser, däribland *Specialpedagogiska skolmyndigheten, Dyslexiförbundet, Autism- och Aspergerförbundet, Östersunds kommun* och *Nationellt centrum för svenska som andra språk (NC)*, lyfter fram att de saknar förslag och diskussion om att stärka flerspråkiga barn och ungas läsande, även barn med någon typ av funktionsnedsättning.

Språket är grunden för lärandet i alla ämnen

Språket är människans främsta redskap för att tänka, kommunicera och lära. Vid en mångsidig användning av språket kan man förvänta sig att ett barn vid skolstarten behärskar ungefär 8 000–10 000 ord. Här ingår viktiga delar av det centrala ordförrådet och det ordförråd som används i hemmet och i barnets liv i övrigt (Nya språket lyfter!, Skolverket 2020).

Läsdelegationen framhåller i sitt betänkande att flera av de faktorer som kan påverka barns och ungas läsfärdigheter är kopplade till skolan: den skola eleven går i, den klass eleven går i, den lärare som eleven har och de undervisningsmetoder som läraren använder.

Att läsa och på olika sätt vidga sitt ordförråd samt tillgodogöra sig text, både i skolan och på fritiden, är oerhört centralt för att gynna den fortsatta språk- och kunskapsutvecklingen och det fortsatta lärandet i alla ämnen. Att kunna läsa och förstå det man läser påverkar möjligheterna att utveckla kunskap genom hela skoltiden, och på så sätt förbereda sig för vidare studier och yrkesliv.

Den elev som har svårigheter att läsa och förstå texter i olika ämnen löper en risk att inte bara få problem med själva läsningen utan också i flera skolämnen (Taube, Fredriksson och Olofsson 2015).

Regeringen bedömer därför, i likhet med utredningen, att elevernas språk-, läs- och skrivutveckling bör fortsätta att stärkas. Det är av mycket stor vikt att det genomförs tidiga insatser i skolan för att komma till rätta med bristande resultat i svenska och svenska som andraspråk. På så sätt minskar dels andelen elever som inte når upp till de kunskapskrav som minst ska uppnås, dels andelen elever som lämnar grundskolan och specialskolan utan behörighet till gymnasieskolans nationella program. Som *Dyslexiförbundet* framhåller behöver lärare ha tillräckliga kunskaper om specifika lässvårigheter för att snabbt kunna upptäcka och förstå när en elev är i behov av stöd. I detta ingår att ha insikt i att även föräldrar kan ha svårigheter med sin läsning och att de därför kan ha svårt att stötta sina barn

Insatser redan i de första årskurserna stärker också skolans möjlighet att bryta kopplingen mellan elevernas resultat och föräldrarnas utbildningsnivå. Skolan ska ha undervisning av god kvalitet. Den ska ha beredskap att identifiera elever som har svårigheter i sin skolsituation och komplettera den vanliga undervisningen med olika extra anpassningar för elevens utveckling. För att kunna möta elevers olika förutsättningar krävs även kunskap om tillgänglig läsning, assisterande teknik och alternativa format. En skola som uppfyller de kraven förebygger skolmisslyckanden och det som kan ses som beteendeproblematik.

Läslýftet och fortsatta satsningar för att stärka elevers läsförståelse

Läslýftet är en kompetensutvecklingsinsats inom området läs- och skrivutveckling som initierades av regeringen 2013 och som sedan har utvidgats till fler målgrupper och förlängts i olika omgångar (U2013/07215, U2016/05733, U2019/04372). Som beskrivs i avsnitt 2.4 har satsningen haft stor genomslagskraft. Som *Kungl. biblioteket*, *Linnéuniversitet*, *Malmö kommun*, *Hallands läns landsting* och *Ronneby kommun* fram-

håller är skolbibliotekarier viktiga i det läsfrämjande arbetet. Uppdraget avseende Läslyftet omfattar därför sedan utvidgningen 2016 även denna yrkesgrupp. (För vidare satsningar på skolbibliotek se avsnitt 6.2.)

Utöver de 25 procent av landets lärare och förskolans personal samt de skolbibliotekarier som deltagit i satsningen inom ramen för statsbidrag tillkommer de som tagit del av satsningen utan statsbidrag. Av Skolverkets redovisning framgår att intresset för Läslyftet under läsåren 2015–2018 var större än statsbidragets omfattning vilket medförde att en del skolenheter valde att arbeta med Läslyftet utan statsbidrag. Vissa förskole- och skolenheter valde också att arbeta vidare med Läslyftet utan statsbidrag året efter deltagandet. Statsbidraget till Läslyftet för deltagare i förskolan pågår till och med vårterminen 2021 efter en förlängning av satsningen genom budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 16, bet. 2019/20:UbU1, rskr. 2019/20:120) och efterföljande uppdrag till Statens skolverk i myndighetens regleringsbrev (U2019/04372).

Även när möjligheten att söka statsbidrag för Läslyftet upphör bör, som Läsdelegationen framhåller, Läslyftet löpa över tid och kontinuerligt uppdateras utifrån aktuell forskning och de behov som finns hos lärare och elever. Läsdelegationen anser att insatserna bör utformas så att lärare ges den kompetens och de verktyg som de behöver för att de ska kunna möta alla elevers olika förutsättningar och behov. Flera remissinstanser bl.a. *Lärarnas riksförbund*, *SPSM*, *Autism- och Aspergerförbundet*, *Östersunds kommun* och *NC* instämmer i detta. Läsdelegationen lyfter dock inte explicit fram alla de områden som remissinstanserna ser som väsentliga, t.ex. flerspråkighet och den digitala aspekten av läsning. Regeringen ser utifrån det positivt på att *Statens skolverk* i sitt remissvar påpekar att det redan i dag ingår i myndighetens rutiner att kontinuerligt uppdatera materialet utifrån aktuell forskning och de behov som finns bland lärare och elever. Skolverket framhåller också att det inom Lärportalen och i Läslyftets moduler redan i dag anges hur man kan samarbeta inom och även mellan olika yrkesgrupper vilket är viktigt och helt i linje med Läsdelegationens bedömning. Att det finns en kontinuitet i satsningen bidrar till långsiktighet och ger huvudmännen stöd för att skapa hållbara strukturer för kompetensutveckling för lärare inom allt från läsinläring, till läsutveckling och litteraturundervisning, något som även Läsdelegationen framhåller som väsentligt.

Huvudmän kommer även fortsatt att kunna söka statsbidrag för deltagare i förskoleklassen och lågstadiet

Som tidigare angetts har Läslyftet fallit väl ut och regeringen ser positivt på att det finns en långsiktighet avseende det kompetensutvecklingsmaterial som tagits fram inom ramen för satsningen. Satsningar på att få eleverna att läsa på fritiden men också i skolan är centrala för regeringen. Även om de senaste internationella mätningarna PISA och PIRLS har visat en positiv trend behöver elevernas intresse för läsning öka. Dessutom behövs fortsatta satsningar för att alla elever ska nå en grundläggande läsförmåga. Att sakna grundläggande läsförmåga är förödande för individen eftersom det innebär begränsningar både för framtida studie- och yrkesval och för möjligheten att bli en del av det demokratiska samhället.

Av den anledningen har riksdagen beslutat, enligt regeringens förslag i budgetpropositionen för 2021, att avsätta 25 miljoner kronor årligen mellan 2021 och 2023 för en särskild satsning för att ge bättre förutsättningar att främja elevers läsförmåga (prop. 2020/21:1 utg.omr. 16, bet. 2020/21:UbU1, rskr. 2020/21:141). Statens skolverk fick i regleringsbrevet för 2021 regeringens uppdrag att fortsatt genomföra fortbildning för förskollärare, lärare och skolbibliotekarier. Uppdraget ska genomföras så att fortbildningen kan pågå till och med 2023 för deltagare i förskoleklass och lågstadiet samt vara tydligt kopplad till elevers tidiga läs- och skrivutveckling.

5.2 Läsning i fritidshemmet

Regeringens bedömning: Fritidshemmet bör fortsätta att verka för att stimulera elevers läsintresse.

Åtgärd: Sedan den 1 juli 2016 har fritidshemmet ett eget avsnitt i läroplanen där det bl.a. framgår att eleverna ska ges möjlighet att samtala om olika typer av texter.

I regleringsbrevet för 2017 fick Statens skolverk i uppdrag att kartlägga och analysera behovet av fortbildning för personal i fritidshem med anledning av tilläggen i läroplanen. Med utgångspunkt i detta arbete har Skolverket tagit fram stöd och webbkurser för personal i fritidshemmet som bl.a. syftar till att främja elevers språk- och läsutveckling.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens bedömning. Läsdelegationen föreslår att det ska framgå av läroplanerna att fritidshemmet ska stimulera elevernas läsning, att Statens skolverk ska ges i uppdrag att ta fram stödmaterial om hur man kan arbeta med språk- och läsutveckling och generell läsning i fritidshemmet samt att personalen ska ges möjlighet till kompetensutveckling.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inte något att invända mot Läsdelegationens förslag. Detta gäller bl.a. *Eskilstuna kommun, Göteborgs kommun, Linköpings kommun, Lärarnas Riksförbund, Läsrorelsen, Sametinget, Statens skolinspektion, Stockholms kommun, Sveriges författarförbund, Studieförbunden, Sveriges Jiddischförbund, och Uppsala universitet.*

Hallands läns landsting, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och Föräldraalliansen Sverige framhåller att fritidshemmen kan ha en särskilt betydelsefull roll att stimulera och uppmuntra det lustfyllda läsandet, som bör skiljas från den obligatoriska skolläsningen.

Jönköping läns landstings län, Svensk biblioteksförning och SKL ser ett behov av ett utvecklat samarbete mellan fritidshemmen och folkbiblioteken.

Afasiförbundet och *Dyslexiförbundet* är positiva till utredningens förslag men vill framhålla att det är viktigt att läsningen på fritidshem är lustfylld och erbjuds på det sätt som barnet föredrar, då en känsla av tvång eller utsatthet kan få motsatt effekt för elever med lässvårigheter.

Kungl. biblioteket vill understryka att skolbiblioteken bör få en stärkt roll och ges möjligheter att stödja fritidshemmens personal och elever med

att arbeta med såväl språk- och läsutveckling som med läsning generellt och med digital läsning i synnerhet. Skr. 2020/21:95

Läraryrket anser att det inte är ändrade formuleringar i läroplanen som behövs utan snarare skarpare krav på huvudmännen att se till att förutsättningar finns för fritidshem att uppfylla läroplanens rådande skrivningar.

Statens skolverk avstyrker förslaget att det ska framgå av den del av läroplanerna att fritidshemmet ska stimulera elevernas läsning. Myndigheten vill generellt mana till försiktighet när det gäller att initiera läroplansförändringar utifrån enstaka perspektiv. Risker finns att det blir svårt för huvudmän, rektorer och lärare att hänga med i den snabba förändringstakten, och att det därför uppstår oklarheter i skolan om vilka styrdokument som gäller. Myndigheten framhåller också att den nyligen har etablerat ett arbetssätt där den systematiskt och kontinuerligt följer upp läroplaner, kurs- och ämnesplaner samt kunskapskrav och föreslår nödvändiga förändringar.

Skälen för regeringens bedömning

Fritidshemmets uppdrag

Fritidshemmet är en pedagogisk verksamhet som ska erbjudas elever från och med förskoleklassen till och med vårterminen det år då eleven fyller 13 år om föräldrarna arbetar, studerar eller om eleven har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt. Att delta i fritidshemmets verksamhet är frivilligt. Fritidshemmet är inte en egen skolform men ingår i skolväsendet och kompletterar utbildningen i de obligatoriska skolformerna. Fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda eleverna en meningsfull fritid.

Fritidshemmet kompletterar skolan på två sätt: dels tidsmässigt genom att ta emot elever under den del av dagen då de inte vistas i skolan och under loven, dels innehållsmässigt genom att ge eleverna delvis andra erfarenheter och kunskaper än de får i skolan. Fritidshemmet har även, liksom skolan, ett kompensatoriskt uppdrag. Det innebär en strävan efter att uppväga skillnader i elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Det kan handla om t.ex. skillnader i elevernas sociala förutsättningar, deras olika förkunskaper eller om eventuella funktionsnedsättningar.

Läsning i läroplanen för fritidshemmet

Sedan den 1 juli 2016 har fritidshemmet ett eget avsnitt i läroplanerna för grundskolan, specialskolan och sameskolan (SKOLFS 2010:37, SKOLFS 2010:250 och SKOLFS 2010:251). Läsdelegationen föreslår i sitt betänkande att det i läroplanen ska framgå att fritidshemmet ska stimulera elevernas läsning. Även om detta inte är ordagrant uttryckt i dag, anges det i läroplanens syftestext att undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla sitt intresse för, och sin förmåga att kommunicera med, olika språkliga uttrycksformer. Av det centrala innehållet i läroplanen framgår bl.a. att eleverna ska ges möjlighet att samtala om olika typer av texter.

I Skolverkets stödmaterial från 2016, Fritidshemmet – ett kommentar- material till läroplanens fjärde del, som ansluter till fritidshemmets avsnitt

i läroplanen, finns dock läsningen mer explicit omnämnd. Bland annat anger Skolverket i kommentarmaterialet att det finns stora möjligheter att ta tillvara elevernas nyfikenhet att kommunicera med olika språkliga uttrycksformer och att stimulera och fördjupa denna förmåga. Skolverket poängterar också att det är viktigt med tillgång till olika texter och en lärmiljö som uppmuntrar till läsning. Vidare framhålls att eleverna i fritidshemmet även har möjlighet att möta texttyper som de kanske inte har mött tidigare, till exempel poesi, samt att de i samtal om det lästa får möjlighet att diskutera och reflektera över sina upplevelser och sin förståelse av texterna. *Läraryrket* anför att det inte är ändringar i läroplanen som behövs och *Skolverket* poängterar bl.a. att myndigheten nyligen har etablerat arbetssätt för att systematiskt och kontinuerligt följa upp läroplaner, kursplaner och ämnesplaner samt kunskapskrav och utifrån detta föreslå nödvändiga förändringar. Vikten av läsning i fritidshemmet är således tydlig i de styrdokument som fritidshemmets personal har att förhålla sig till. Regeringen ser därför inte något behov av att genomföra ändringar i det avsnitt av läroplanen som avser fritidshemmet. Skolverket producerar stödmaterial för läsning i fritidshemmet

Som Läsdelegationen framhåller är det viktigt att personalen i fritidshemmet får möjlighet till kompetensutveckling inom området läsning. I regleringsbrevet för 2017 fick Statens skolverk i uppdrag att kartlägga och analysera behovet av fortbildning för personal i fritidshem med anledning av de tillägg i läroplanen som infördes 2016. Mot bakgrund av uppdraget har Skolverket tagit fram stöd och webbkurser som bl.a. behandlar hur personalen kan arbeta med läsning specifikt och med språk- och läsutveckling mer generellt. Materialet som bl.a. består av filmer och artiklar har inslag av kollegialt lärande men går även att använda individuellt. Skolverket konstaterar i sin redovisning av regeringsuppdraget att de kompetensutvecklingsinsatser som tagits fram generellt är uppskattade av deltagarna. Enligt huvudmän och rektorer stämmer insatserna väl överens med rådande behov och utbudet utgör ett bra stöd för verksamheterna (Skolverket, dnr 2020:1876).

Skolverket framhåller att det kollegiala lärandet kan bidra till en förändrad kompetensutvecklingskultur och att det ofta beskrivs som en nyckelfaktor för framgångsrik skolutveckling. Myndigheten ger på sin webbsida också stöd för hur verksamheten kan organiseras för att möjliggöra det kollegiala arbetet. Av den anledningen ser regeringen att förslagen om att ge Statens skolverk i uppdrag att ta fram stödmaterial och att personalen i fritidshemmet ska ges möjlighet till kompetensutveckling inom området läsning som omhändertagna.

Fritidshemmet kan stimulera elevernas läsinträsse

Läsdelegationen framhåller i sitt betänkande att skolan kan spela en stor roll för att hjälpa elever från en socioekonomiskt mindre gynnad bakgrund och på så sätt till viss del kompensera för brister i hemmiljön.

Som *Afasiförbundet* och *Dyslexiförbundet* understryker är det viktigt att läsningen på fritidshem är lustfylld och erbjuds på ett sätt som är lämpligt för eleven, då en känsla av tvång eller utsatthet kan få motsatt effekt för elever med lässvårigheter. Även Läsdelegationen pekar på att det finns en risk att allt fler barn och unga betraktar läsning som något som huvud-

sakligen sker i skolan, och att alla uppmaningar från vuxna att läsa uppfattas som en uppmaning till skolarbete. Fritidsläsningen hamnar på undantag, vilket kan leda till att läsklyftorna vidgas. Läsdelegationen anser därför att det finns anledning att arbeta för att läsningen ska vara en naturlig del av barns och ungas fritid. *Hallands läns landsting, SKL och Föräldraalliansen Sverige* instämmer i detta. Som *Kungl. biblioteket* påpekar kan också fritidshemmens personal samarbeta med skolbiblioteken för att få stöd i det läsfrämjande arbetet med läsning. (Se mer om skolbibliotek i avsnitt 6.2)

Mot denna bakgrund bedömer regeringen att fritidshemmet fortsatt bör verka för att stimulera elevers läsintresse och regeringen följer därför utvecklingen på området. Den 11 juni 2020 lämnade Utredningen om fritidshem och pedagogisk omsorg sitt betänkande *Stärkt kvalitet och likvärdighet i fritidshem och pedagogisk omsorg (SOU 2020:34)*. Betänkandet är remitterat och utredningens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

5.3 Läsning på lov

Regeringens bedömning: Skolloven bör fortsätta att utgöra en möjlighet för att stimulera barns och ungas läsförmåga och läsintresse.

Åtgärd: Statens skolverk har sedan den 3 maj 2018 regeringens uppdrag att stärka läslovet.

Statens kulturråd har tillförts ytterligare 15 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2021 för myndighetens läsfrämjande uppdrag. Inom ramen för detta uppdrag stödjer Statens kulturråd flera läsfrämjande insatser under skollov.

Utredningens bedömning: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning. Läsdelegationen bedömer att varje huvudman bör planera för hur barn och unga på bästa sätt kan ges tillfälle till olika läsfrämjande aktiviteter som gynnar såväl läsförmåga som läslust.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna instämmer i eller har inte något att invända mot Läsdelegationens bedömning. Detta gäller bl.a. *Arbetarnas bildningsförbund, DIK, Friskolornas riksförbund, Konstnärnämnden, Lärarnas riksförbund, Statens skolinspektion, Statens medieråd, Uppsala universitet, Västra Götalands läns landsting* och *Östersunds kommun*.

Uppsala universitet stödjer bedömningen men efterfrågar en tydligare koppling mellan lovläsning och fritidshemmen och deras potentiella roll i en dylik satsning.

Statens skolverk vill uppmärksamma att det föreligger en risk att skolor och enskilda pedagoger tolkar företeelsen lovläsning och läslov på ett sätt som missgynnar eleverna, exempelvis kan läsläxor ges ut som påverkar elevens rätt till vila.

Nationellt centrum för svenska som andraspråk (NC) välkomnar bedömningarna men anser att flerspråkiga elever, elever med andra modersmål än svenska och nyanlända behöver riktad läsfrämjande verksamhet utifrån sina förutsättningar och behov.

Barnombudsmannen delar utredningens bedömning men vill understryka vikten av att läsfrämjande verksamhet under lov, utifrån ett barnrättsperspektiv, behöver vara ett erbjudande och inte ett krav.

Dyslexiförbundet är positiva till läsutveckling under lov som skolan ansvarar för. Förbundet vill dock framhålla att elever med dåliga erfarenheter av läsning kan uppfatta läsning på lov som ett straff, läsningen får inte bli en konflikt mellan barn och förälder.

Afasiförbundet motsätter sig delvis läsande under lovtid eftersom barn med språkstörning och andra funktionsnedsättningar behöver utnyttja lovet till vila och återhämtning.

Myndigheten för tillgängliga medier framhåller att det är av stor vikt att de aktiviteter som erbjuds under loven även inkluderar barn som för sin läsning behöver tillgängliga format.

Skälen för regeringens bedömning

Barns och ungas läsning på lov

Som Läsdelegationen framhåller i sitt betänkande finns det många skäl att betrakta skolloven som tillfällen för läsning. Eftersom eleverna är lediga från skolan finns det tid över till annat. Som delegationen framför finns det därför en möjlighet att arbeta för att läsningen ska bli en naturlig del vid sidan av och i samband med andra aktiviteter under lovet, oavsett om eleven vistas på fritidshemmet, på biblioteket eller i hemmiljön. En gynnsam läsmiljö i hemmet är av betydelse för att läsförmågan ska utvecklas så positivt som möjligt. Läsdelegationen poängterar också att den kompensatoriska effekt som skolan har under terminerna avtar under loven och då särskilt under längre ledigheter. Av den anledningen anser regeringen, i likhet med Läsdelegationen, att det finns goda skäl att se vilka insatser som kan göras från samhällets sida för att främja barns och ungas läsning på lov.

Läslovet vecka 44

Under vecka 44 anordnas flera olika läsaktiviteter runt om i Sverige. Initiativet till läslovet togs 2015 av Läs rörelsen som nu driver nätverket LÄSLOV – ett brett läsfrämjande samarbete bestående av elevorganisationer, bokförlag, bibliotek, bokhandel, idrottsföreningar, fackliga organisationer, kulturinstitutioner och företag. Sedan 2016 genomför också regeringen satsningar för att stärka läslovet, inom både kulturområdet och utbildningsområdet.

I maj 2018 fick Statens skolverk i uppdrag att genomföra kontinuerliga och långsiktiga insatser för att stärka läslovet (U2018/02093). Som *Uppsala universitet* anför är fritidshemmet en viktig aktör under läslovet. Syftet med insatserna inom uppdraget är att väcka nyfikenhet för de möjligheter som skönlitteratur och sakprosa kan ge samt stimulera läsintrisse hos barn och elever oavsett kön i förskola, förskoleklass, fritidshem samt grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola. I regleringsbrevet för Statens skolverk avseende 2021 fick myndigheten i uppdrag att genomföra kontinuerliga och långsiktiga insatser för att främja ett ökat läsande generellt, inklusive att stärka läslovet. Detta uppdrag omfattar nu även elever i gymnasie- och gymnasiesärskola. Detta är ett sätt

att även stimulera läsintresse hos äldre ungdomar där statistiken visar att läsningen tydligt minskat på senare år.

Läslovet, men också andra skollov, kan vara ett tillfälle för elever att hitta sitt läsintresse genom att läsa på egen hand eller genom att delta i planerade läsaktiviteter på bibliotek eller inom andra kulturinstitutioner. I linje med vad *Afasiförbundet*, *Barnombudsmannen*, *Dyslexiförbundet* och *Statens skolverk* framhåller är det dock viktigt att poängtera att dessa aktiviteter ska vara frivilliga. Loven utgör en möjlighet till att arbeta med barns och ungas läsförmåga och läsintresse. Att skolan och andra läsfrämjande aktörer som t.ex. bibliotek kan bidra till lustfylld läsning på lov är särskilt viktigt för de barn och unga som inte har läsande förebilder i sin egen vardag. Regeringen instämmer i *Myndigheten för tillgängliga mediers* bedömning att de aktiviteter som erbjuds även inkluderar barn som för sin läsning behöver tillgängliga format.

I linje med vad Läsdelegationen framhåller kan kommuner och enskilda huvudmän på olika sätt planera hur barn och unga kan ges tillfälle till läsfrämjande aktiviteter under skolloven. I likhet med vad *Nationellt centrum förändraspråk (NC)* framför är det viktigt att anpassa de läsfrämjande insatserna till barnens och elevernas behov. Huvudmännen kan som Läsdelegationen framhåller också ta vara på möjligheter att kombinera läsning som en aktivitet tillsammans med andra lovaktiviteter, till exempel idrott och friluftsliv.

Enligt Statens kulturråds regleringsbrev för budgetåret 2021 har myndigheten i uppdrag att initiera, samordna och följa upp läsfrämjande insatser av nationellt strategiskt intresse. Inom ramen för detta uppdrag stödjer Statens kulturråd flera läsfrämjande insatser under skollov. Statens kulturråd har bl.a. fördelat stöd till Läsrörelsen som arrangerar aktiviteter under läslovet och till olika läsfrämjande aktiviteter under sommarlovet. Riksdagen har beslutat att avsätta ytterligare 15 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2021 för Statens kulturråds läsfrämjande arbete (prop. 2020/21:1, utg. omr. 17, bet. 2020/21:KrU1, rskr. 2020/21:106).

5.4 Läsande förebilder

Regeringens bedömning: Statens kulturråd bör genomföra ytterligare insatser för att stödja läsande förebilder. Kulturrådet bör särskilt stärka vuxnas läsning så att vuxna kan utgöra läsande förebilder för barn och unga. Arbetet bör genomföras tillsammans med andra aktörer som arbetar med vuxnas läsning, till exempel folkbildningen.

Åtgärd: Statens kulturråd har i uppdrag att initiera, samordna och följa upp läsfrämjande insatser av nationellt strategiskt intresse. Statens kulturråd har tagit fram ett handlingsprogram för sitt läsfrämjande arbete där läsfrämjande för vuxna pekas ut som ett viktigt område. Riksdagen har beslutat att avsätta ytterligare 15 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2021 för Statens kulturråds läsfrämjande arbete.

Utredningens bedömning: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna instämmer i utredningens bedömning däribland *Myndigheten för delaktighet*, *Specialpedagogiska myndigheten*, *Sveriges författarförbund*, *Svenska förläggareföreningen* och *Västra Götalandsregionen*.

Skälen för regeringens bedömning: Många barn börjar tidigt att hära vuxnas läsbeteenden och flera studier pekar på föräldrars viktiga roll som läsande förebilder. Föräldrar som uppskattar att läsa och delar den erfarenheten med sina barn förmedlar en positiv attityd till läsning, vilket kan bli avgörande för ett barns språk- och läsutveckling.

Att pojkar generellt sett uppvisar sämre läs- och skrivförmåga än flickor finns belagt i ett flertal större studier, liksom skillnader mellan pojkar/män och flickor/kvinnor vad gäller läsvanor. Som tidigare redogjorts för presterar flickor inom OECD-länderna inte bara bättre i internationella studier som mäter läsförståelse – de är också mer benägna att tycka om läsning, läsa oftare, tänka positivt kring läsning och uppfatta sig själva som läsare. Enligt Läsdelegationens betänkande ägnar sig i genomsnitt drygt hälften (52 procent) av pojkarna i åldern 15 år åt nöjesläsning (reading for enjoyment) inom OECD-länderna, att jämföra med nästan tre fjärdedelar (72 procent) av flickorna. Utifrån en analys av nordiska PISA-data har forskare menat att om pojkar läste skönlitteratur på sin fritid i samma utsträckning som flickor och uppvisade samma läsengagemang som flickorna, skulle skillnaderna i läsprestationer mellan pojkar och flickor minska signifikant, enligt redovisning i Läsdelegationens betänkande.

Som nämnts tidigare tar barn ofta efter sina föräldrar och Läsdelegationen anser därför att vissa insatser bör riktas till föräldrar. Pappor utgör här en viktig målgrupp i egenskap av manliga läsande förebilder för sina barn. Även andra vuxna kan agera som läsande förebilder. Det gäller t.ex. idrottsutövare och idrottsledare som genom bl.a. idrottsföreningar deltar i läsfrämjande projekt. Insatser bör genomföras tillsammans med aktörer som är vana att arbeta med vuxnas läsning, till exempel aktörer inom folkbildningen. Enligt Läsdelegationen kan ett väl fungerande arbetsplatsbibliotek vara ett effektivt sätt att främja läsning och även påverka attityden till böcker och läsning bland de anställda.

Läsfrämjande för vuxna pekas i Statens kulturråds handlingsprogram för läsfrämjande ut som ett viktigt utvecklingsområde. Det är i detta sammanhang viktigt att lyfta fram att även vuxna med lässvårigheter bör kunna omfattas av insatser. Det kan tex. handla om stöd, metoder och hjälpmedel för föräldrar med behov av detta för att kunna ge sina barn stöd och uppmuntran till läsning. Kulturrådet genomförde under hösten 2017 konferensverksamhet kring vuxnas läsning tillsammans med bland annat folkbildningsorganisationerna och Myndigheten för tillgängliga medier. Det finns fortsatt behov av att utveckla verksamhet för vuxna inom det läsfrämjande området. Regeringen anser därför i likhet med Läsdelegationen att Kulturrådet bör initiera ytterligare insatser för att stärka vuxnas läsning. Inom detta arbete har folkbildningens organisationer en viktig roll att spela.

Riksdagen har beslutat att avsätta ytterligare 15 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2021 för Statens kulturråds läsfrämjande arbete (prop. 2020/21:1, utg. omr. 17, bet. 2020/21:KrU1, rskr. 2020/21:106). Kulturrådet har inom ramen för myndighetens läsfrämjande arbete gett bidrag till flera sats-

ningar som lyfter fram läsförfrämjande förebilder, t.ex. satsningar som genomförs tillsammans med idrottsföreningar. Skr. 2020/21:95

5.5 Tillgänglig läsning och flerspråkighet

Regeringens bedömning: Barn och unga bör även i fortsättningen få möjlighet att utveckla sitt nationella minoritetsspråk, sitt modersmål och teckenspråk, parallellt med det svenska språket. Barn bör även ges god tillgång till litteratur på de nationella minoritetsspråken och andra språk än svenska. Barn och unga med läsnedsättning bör ha tillgång till för dem tillgänglig litteratur.

Åtgärd: Statens skolverk fick i regleringsbrevet för 2021 i uppdrag att lämna förslag på hur en nationell samordning av undervisningen i nationella minoritetsspråk inom skolväsendet kan organiseras så att undervisningen i språken stärks.

Regeringen tillsatte i november 2019 en utredning som bl.a. ska föreslå hur val av ändamålsenliga och tillgängliga läromedel av hög kvalitet kan underlättas.

Regeringen gav i december 2020 Kungl. biblioteket i uppdrag åt att genomföra en satsning på de nationella minoriteternas, inklusive ur-folket samernas, bibliotek som resursbibliotek för respektive språk-grupp och för landets kommuner. I uppdraget ska tillgång till litteratur för barn och unga särskilt beaktas.

Utredningens bedömning: Utredningen gör ingen bedömning i denna del.

Remissinstanserna: Ett flertal remissinstanser, däribland *Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)*, *Dyslexiförbundet*, *Autism- och Aspergerförbundet*, *Östersunds kommun* och *Nationellt centrum för svenska som andra språk (NC)*, efterlyser förslag och diskussion om att stärka flerspråkiga barn och ungas läsande. Det gäller även barn med någon typ av funktionsnedsättning.

Afasiförbundet, *Statens kulturrådet*, *Linnéuniversitetet Myndigheten för delaktighet*, *Statens medieråd* och *Sveriges kommuner och landsting (SKL)* saknar ett tydligt fokus på barn och ungdomar med någon form av funktions- eller läsnedsättning. Kulturrådet menar att för att tillgodose barn och ungas behov av tillgänglig läsning behövs samverkan mellan läsförfrämjande aktörer, ett tydligt användarperspektiv och delaktighet från målgruppen.

Myndigheten för tillgängliga medier framhåller vikten av att de läsaktiviteter som erbjuds även inkluderar barn som för sin läsning behöver tillgängliga format, samt att föräldrar som är läsovana, eller själva har en läsnedsättning, kan behöva kunskap och stöd.

Skälen för regeringens bedömning

Läsning och flerspråkighet

Majoriteten av jordens befolkning är flerspråkig. Trots det ses enspråkighet som normen i många länder, även i Sverige. I dag talas dock

mer än 200 olika språk i Sverige, vilket har kommit att påverka synen på språk och flerspråkighet i både skola och samhälle. Den historiskt betingade enspråkighetsnormen kan emellertid fortfarande leva kvar och påverka synsätt och insatser både i skolan och i samhället (Wingstedt, 1998, Gruber 2007, Lindberg, 2003 och 2009).

I de diskussioner om flerspråkighet som förs i samhället framställs ofta forskarna som oeniga om modersmålets betydelse för flerspråkiga elevers språk- och kunskapsutveckling. Forskardebatten har emellertid främst gällt bästa möjliga villkor för att elever ska kunna utveckla flera språk samt de olika tillvägagångssätt som tillämpats (Lindberg 2003). Däremot råder stor enighet om att språk stöttar och främjar varandra. Detta innebär att andraspråket svenska gynnas av att också modersmålet utvecklas (Flyman Mattsson 2017).

Förstaspråkets eller modersmålets betydelse framhålls av flera forskare. Även *SKL* framhåller i sitt remissvar att läsa och lyssna på sitt modersmål gynnar både utvecklingen av det egna modersmålet och svenskan. I Skolverkets kunskapsöversikt *Greppa flerspråkigheten* (2018) anges bl.a. att flerspråkiga elever som får tillgång till litteratur på sitt modersmål kan bli mer motiverade att läsa än om de måste läsa på ett andraspråk som kanske inte är så utvecklat. Intresse för läsning på förstaspråket kan sedan spilla över på läsning av skönlitteratur överhuvudtaget, och även engagera andraspråket.

Modersmålet är också viktigt för att barn och unga ska få möjlighet att utveckla sin kulturella identitet. När det gäller de nationella minoritetsspråken finns utöver denna aspekt också den mer övergripande aspekten om vikten av att bevara och revitalisera språk som annars riskerar att försvinna. För barn och unga som har behov av teckenspråk kan möjligheten att utveckla detta språk, och få tillgång till litteratur på teckenspråk, bidra till högre grad av självständighet och delaktighet i samhället. Flera remissinstanser, däribland *Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)*, har också pekat på att förslag och diskussion om att stärka flerspråkiga barn och ungas läsande bör lyftas fram tydligare.

Av avgörande betydelse är att det finns tillgång till litteratur på de nationella minoritetsspråken och även i övrigt på andra språk än svenska. Som redogjorts för tidigare har Statens kulturråd haft i särskilt uppdrag att främja utgivning och spridning av litteratur på de nationella minoritetsspråken (Ku2017/02332). Inom uppdraget prioriterades barn- och ungdomslitteratur. I uppdraget ingick också att i samverkan med företrädare för minoriteten romer och sakkunniga genomföra läsfrämjande insatser. Av redovisningen framgick att alla nationella minoriteter önskar mer litteratur som är skriven av nationella minoriteter och med ett perspektiv från den egna gruppen. Det gäller litteratur såväl på det aktuella minoritetsspråket som på svenska, utifrån ett igenkännandeperspektiv men också för att litteraturen ska öka kunskapen om de nationella minoriteterna. Samtidigt framkom önskemål om översättningar av populär litteratur, lättlästa böcker och fler barn- och ungdomsböcker på alla nationella minoritetsspråk. För att främja utgivning och spridning behöver alla led i kedjan för bokens väg till läsaren fungera. De fem nationella minoriteterna judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar och minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska har delvis

olika behov och hinder. En del är dock övergripande och gemensamma, till exempel behovet av fler översättare.

Regeringen gör bedömningen att barn och unga behöver få möjlighet att utveckla sitt modersmål, inklusive sitt nationella minoritetsspråk och teckenspråk parallellt med det svenska språket. Av största vikt är också att det finns en välfungerande infrastruktur som möjliggör och underlättar utgivning och spridning av litteratur på minoritetsspråk i Sverige.

Biblioteken har en viktig roll att tillhandahålla litteratur på de nationella minoritetsspråken och på andra språk än svenska. Regeringen har i budgetpropositionen för 2021 framfört att utveckling och drift av nationella resursbibliotek och Kungl. bibliotekets arbete med nationella digitala bibliotekstjänster för att stötta läsfrämjande och medieförsörjning på de nationella minoritetsspråken och för personer med annat modersmål än svenska är viktiga delar i detta. Regeringen har gett i uppdrag åt Kungl. biblioteket att genomföra en satsning på de nationella minoriteternas, inklusive urfolket samernas, bibliotek som resursbibliotek för respektive språkgrupp och för landets kommuner. I uppdraget ska tillgång till litteratur för barn och unga särskilt beaktas (Ku2020/02691). Därutöver ska Kungl. biblioteket även arbeta för att främja tillgängliggörandet av litteratur på de nationella minoritetsspråken och andra språk än svenska.

Tillgänglig läsning

Enligt de nationella litteratur- och läsfrämjande målen som riksdagen beslutat ska alla i Sverige, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet. Det innebär att barn och unga med lässvårigheter behöver få möjlighet att, både i skolan och på fritiden, ta del av t.ex. lättläst litteratur och andra former av hjälpmedel för att kunna utveckla sin läsförmåga.

Regeringen instämmer i *Myndigheten för tillgängliga mediers* bedömning att alla läsfrämjande insatser systematiskt bör inkludera ett tillgänglighetsperspektiv och att de läsaktiviteter som erbjuds även ska inkludera barn som behöver tillgängliga format för sin läsning. Även föräldrar som är ovana läsare, eller själva har en läsnedsättning, kan behöva kunskap och stöd. I denna skrivelse lyfts det fram hur läsfrämjande satsningar som Bokstart, läsande förebilder och läsning på lov bör inkludera ett tillgänglighetsperspektiv.

Alla barn och unga ska ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga. Barn och unga med läsnedsättning behöver ha tillgång till anpassad litteratur. I detta avseende har biblioteken en betydelsefull roll. Enligt bibliotekslagen ska biblioteken ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att de ska kunna ta del av information. Av central betydelse är också den verksamhet som Myndigheten för tillgängliga medier bedriver. Myndigheten har till uppgift att vara ett nationellt kunskapscentrum för tillgängliga medier och ska främja tillgänglighet till och universell utformning av litteratur, nyheter och samhällsinformation. Den bidrar aktivt till att utveckla och öka tillgången till bl.a. litteratur för personer med läsnedsättning. Myndigheten för tillgängliga medier är de svenska bibliotekens lånecentral för

tillgängliga medier och ansvarar bland annat för det digitala biblioteket legimus.se. Myndigheten framställer också talböcker, lättlästa böcker, punktskrift och böcker för taktill läsning.

6 Bibliotekens läsfrämjande arbete

Biblioteken är viktiga aktörer i det läsfrämjande arbetet. De regionala biblioteksverksamheterna, skolbiblioteken och folkbiblioteken har sedan länge arbetat läsfrämjande, och av bibliotekslagen (2013:801) framgår att läsfrämjande är ett prioriterat arbete. I detta avsnitt beskrivs hur det läsfrämjande arbetet vid biblioteken ytterligare kan stärkas.

6.1 Ett läsfrämjandelyft för bibliotekarier

Regeringens bedömning: Ett nationellt läsfrämjandelyft för folkbibliotekarier bör införas. Kompetensutveckling för folkbibliotekarier inom litteraturförmedling och läsfrämjande med ett särskilt fokus på barns och ungas läsning bör främjas.

Åtgärd: Statens kulturråd har tillförts 15 miljoner kronor för ett läsfrämjandelyft för folkbibliotekarier för 2021. För 2022 och 2023 beräknas 30 miljoner kronor årligen avsättas till satsningen. Regeringen har i regleringsbrevet för 2021 gett Statens kulturråd i uppdrag att genomföra satsningen på ett läsfrämjandelyft för folkbibliotekarier. Satsningen ske genomföras i dialog med den regionala biblioteksverksamheten.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: En övervägande majoritet av remissinstanserna, däribland *DIK*, *Föreningen för regional biblioteksverksamhet*, *Svensk biblioteksforening* och *Statens kulturråd* ser positivt på eller delar utredningens förslag. *Askersunds kommun*, *Myndigheten för kulturanalys* och *Hallands läns landsting* menar att många mindre folkbibliotek sällan mår med att söka externa medel. *Kungl. biblioteket* och *Hallands läns landsting* vill framhålla att läslyftet även bör ha möjlighet att omfatta personal på skolbiblioteken. *DIK* anser att delegationen hade kunnat analysera hur samverkan mellan folk- och skolbibliotek kan fungera på bästa sätt.

Ett antal remissinstanser, däribland *Föreningen för regional biblioteksverksamhet*, lyfter fram vikten av att den regionala biblioteksverksamheten tas i beaktande som resurs i ett nationellt läsfrämjandelyft.

Sveriges kommuner och landsting (SKL) avstyrker förslaget. *SKL* menar att regional biblioteksverksamhet har till uppgift att främja verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller folkbiblioteken och därmed ett långsiktigt ansvar. *SKL* ifrågasätter även varför staten skulle ta ett större ansvar för kompetensutvecklingen när det gäller just läsfrämjande. Att införa

Skälen för regeringens bedömning

Bibliotekens uppdrag

Enligt bibliotekslagen (2013:801) ska biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla. För folkbibliotek gäller bland annat att varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet och folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur. Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och unga för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån barns och ungas behov och förutsättningar. Biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

Den regionala biblioteksverksamheten utgör en sammanhållande, verksamhets- och kompetensutvecklande aktör i ett regionalt och nationellt biblioteks nätverk. Enligt bibliotekslagen ska varje region och de kommuner som inte ingår i en region bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet. Den primära målgruppen för den regionala biblioteksverksamheten är de kommunala biblioteken inom länet. En viktig del i utvecklingsarbetet består i att svara för kompetenshöjande insatser. Den regionala biblioteksverksamheten är den största utbildningsanordnaren inom bibliotekssektorn. Även inom området läsfrämjande är den regionala biblioteksverksamheten förmodligen den största aktören och en betydande del av resurserna läggs på folkbibliotekens läsfrämjande arbete.

Kungl. biblioteket hade i uppdrag att under 2018–2020 tillsammans med den regionala biblioteksverksamheten främja digital delaktighet hos allmänheten genom en utbildningsinsats av folkbibliotekarier (Ku2016/02084, Ku2017/02646). Satsningen som benämns Digitalt först har inneburit att de regionala biblioteksverksamheterna samordnat en utbildning av landets folkbibliotekarier för en digital kunskaphöjning. En slutredovisning av satsningen Digitalt först lämnades den 1 mars 2021 (Ku2021/00608). För satsningen har 25 miljoner kronor avsatts årligen. Regeringen ser positivt på det arbete Kungl. biblioteket och den regionala biblioteksverksamheten bedrivit för att höja den digitala kompetensen vid biblioteken. Arbetet ligger i linje med de mål som finns uppsatta i regeringens Digitaliseringsstrategi. I budgetpropositionen för 2021 aviserade regeringen att Digiteket, den lärplattform för digital fortbildning som tagits fram inom ramen för satsningen Digitalt först, fortsatt bör finansieras (prop. 2020/21:1 utg.omr. 17, bet. 2020/21:KrU1, rskr. 2020/21:106).

Folkbiblioteken och folkbibliotekarierna har ett betydelsefullt uppdrag att stimulera barns och ungas intresse för läsning och litteratur. Den senaste biblioteksstatistiken (Bibliotek 2019 Offentligt finansierade bibliotek) visar dock att biblioteksverksamheten i Sverige inte är likvärdig, bland annat när det gäller tillgången till barn- och ungdomslitteratur. Folkbibliotekariernas uppdrag och målgrupp har förändrats över tid och förändringar kräver nästan alltid någon form av kompetensutveckling. Den genomsnittliga siffran i Sverige när det gäller hur mycket som satsas på bibliotekariers kompetensutveckling ligger dock, enligt Läsdelegationens betänkande, lågt vid en internationell jämförelse och variationen är också stor mellan kommuner. Det finns olika statliga och regionala aktörer som erbjuder mer sporadisk kompetensutveckling till folkbibliotekarier men det finns inget nationellt helhetsgrepp för att säkra folkbibliotekariers kompetens. När det gäller lärare har situationen under en lång tid varit densamma. Staten har dock nu genom olika nationella satsningar tagit ansvar för en mer likvärdig kompetensutveckling för landets lärare, se vidare avsnitt 2.4 och 5.1.

Som tidigare nämnts har folkbibliotekariens uppdrag och målgrupp förändrats över tid men utan att motsvarande fortbildningsinsatser har genomförts i någon större utsträckning. Regeringen bedömer därför, i likhet med utredningens förslag, att ett läsfrämjandelyft ska genomföras även för folkbibliotekarier, med inriktning på folkbibliotekariers läsfrämjande uppdrag gentemot barn och unga.

Riksdagen har, efter förslag från regeringen i budgetpropositionen för 2021, beslutat att avsätta 15 miljoner kronor för ett läsfrämjande lyft för folkbibliotekarier. För 2022 och 2023 beräknas 30 miljoner kronor årligen avsättas till satsningen (prop. 2020/21:1 utg.omr. 17, bet. 2020/21:KrU1, rskr. 2020/21:106). Regeringen har därefter i regleringsbrevet för 2021 gett Statens kulturråd i uppdrag att genomföra satsningen på ett läsfrämjandelyft för folkbibliotekarier. Statens kulturråd ska lämna en redovisning av satsningen till regeringen (Kulturdepartementet) senast den 1 oktober 2024. En delredovisning ska lämnas senast den 1 mars 2022.

Läsfrämjandelyftet bör bland annat syfta till fördjupade kunskaper om litteratur, och särskilt barn- och ungdomslitteratur, samt litteraturdidaktiska metoder. Vidare bör kompetensutvecklingen syfta till att skapa förutsättningar för ett mer strategiskt arbete med litteraturförmedling på biblioteken. Såväl Statens kulturråd som Kungl. bibliotekets förslag till nationell biblioteksstrategi (se nedan) har exempelvis pekat på tydliga utvecklingsbehov för att folkbiblioteken på allvar ska bidra till litteratur- och läsfrämjande för personer som talar något av den nationella minoritetsspråken. Satsningen bör även inkludera kunskap om olika former av läsnedsättning och läsning i tillgängliga format.

Regeringens bedömning är att det är viktigt att den regionala biblioteksverksamheten ingår i genomförandet av satsningen. Detta ligger i linje med vad ett flertal remissinsatser har påpekat, bl.a. *Föreningen för regional biblioteksverksamhet*. Den regionala biblioteksverksamheten har i uppdrag att bedriva utvecklingsinsatser inom det egna länet och har också god kännedom om de lokala folkbibliotekens förutsättningar. Ett antal remissinstanser, däribland *SKL*, har påpekat att det är svårt för små

kommuner att ta del av satsningar på nationell nivå. Att involvera den regionala biblioteksverksamheten bör kunna bidra till att satsningen når ut brett och bidra till att länets folkbibliotek får stöd i deltagandet. Det finns också viktiga erfarenheter från kompetensutvecklingssatsningen Digitalt först som bör tas till vara. Kommunen är huvudman för folkbiblioteken och därmed ytterst ansvarig för folkbibliotekariers kompetensutveckling, vilket också *SKL* lyfter fram i sitt remissvar. Utformningen av denna kompetensutveckling bör utgå från de olika behov som finns i respektive kommun och region.

Regeringen anser att fortbildningssatsningen i första hand bör inrikta sig mot folkbibliotekariers och delar därmed inte *Kungl. biblioteket* och *Hallands läns landsting* bedömning att satsningen även bör omfatta personal på skolbiblioteken. *DIK* anser att en analys hade kunnat göras av hur samverkan mellan folk- och skolbibliotek kan fungera på bästa sätt. Enligt bibliotekslagen ska biblioteken inom det allmänna biblioteksväsendet, där skolbiblioteken och folkbiblioteken ingår, samverka. Det förekommer också att folkbibliotek kombineras med skolbibliotek eller att ett folkbibliotek bedriver sin verksamhet i en närliggande skola. Utredningen om Stärkta skolbibliotek och läromedel hade bl.a. i uppdrag att kartlägga hur samverkan mellan skolbibliotek, folkbibliotek och den regionala biblioteksverksamheten ser ut och vid behov lämna förslag på hur denna samverkan kan utvecklas och stärkas (dir. 2019:91). Utredningen lämnade den 19 januari delbetänkandet Skolbibliotek för bildning och utbildning (SOU 2021:3). En sådan analys som *DIK* efterlyser kan därmed anses vara genomförd.

6.2 Skolbibliotek och läsning

Regeringens bedömning: Skolbiblioteken är en viktig resurs för elevernas lärande och bör fortsätta att bidra till att stärka barns och ungas läsintresse såväl inom som utanför skolan.

Åtgärd: Regeringen har på olika sätt satsat på att stärka skolbiblioteken. Från 2016 till 2019 har det funnits möjlighet för huvudmännen att söka statsbidrag för personalförstärkning i skolbibliotek i syfte att öka skolbibliotekens möjligheter att stödja elevernas lärande, stimulera deras läslust och främja deras språkutveckling.

I november 2019 tillsatte regeringen en utredning som har i uppdrag att utreda och föreslå åtgärder för att stärka skolbiblioteken. I utredningens uppdrag ingår även att utreda och föreslå åtgärder för att öka tillgången till skolbibliotek med utbildade bibliotekariers.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning. Läsdelegationen föreslår att frågan om bemannade skolbibliotek ska utredas, att Statens skolverk ska ges i uppdrag att ta fram ett allmänt råd att Statens skolinspektion, inom ramen för sin regelbundna tillsyn, ska fokusera särskilt på skolbiblioteken.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna ser positivt på förslaget att frågan om bemannade skolbibliotek ska utredas. Flera remissinstanser, däribland *DIK*, anser att det redan finns ett flertal studier som visar att skolbibliotek bemannad med kompetent personal kan ge

väsentliga bidrag till elevers lärande. *Myndigheten för tillgängliga medier* framhåller att bemannade skolbibliotek ofta är en förutsättning för tillgången till litteratur i tillgängliga format.

Statens skolverk avstyrker och *Sveriges kommuner och landsting (SKL)* ställer sig tveksamma till att Skolverket ska ges i uppdrag att ta fram ett allmänt råd att se över hur man i samverkan med elever bygger upp, utformar, följer upp och utvärderar en skolbiblioteksverksamhet. *Statens skolinspektion* avstyrker att myndigheten ska fokusera särskilt på skolbiblioteken, då de redan har fokus på skolbiblioteksverksamheten i tillsyn utifrån den aktuella lagstiftningen, vilket även framhålls av SKL.

Skälen för regeringens bedömning

Skolbiblioteken omfattas av både skollagen och bibliotekslagen

Skolbiblioteken är en del av det allmänna biblioteksväsendet och omfattas av bestämmelser i både skollagen och bibliotekslagen. Alla elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek (2 kap. 36 § skollagen). Av bibliotekslagen framgår att biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteksväsendet ska även främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Särskild uppmärksamhet ska dessutom ägnas åt personer med funktionsnedsättningar, nationella minoriteter och personer som har annat modersmål än svenska. (2–5 §§ bibliotekslagen). Det är skolhuvudmännen som är ytterst ansvariga för att eleverna har tillgång till skolbibliotek. I förarbetena till skollagen anges att tillgång till skolbibliotek måste kunna anordnas på olika sätt beroende på de lokala förhållandena vid varje skola (prop. 2009/10:165 s. 284).

Kvalitet och tillgång på skolbibliotek varierar

I dag kan elevernas tillgång till skolbibliotek se mycket olika ut, vilket framgår dels av Statens skolinspektionens regelbundna tillsyn, dels av andra rapporter och utvärderingar på området.

Läsdelegationen framhåller i sitt betänkande att tillgången till skolbibliotek kan variera och att biblioteken kan bestå av allt från några böcker i ett litet rum, till ett välutrustat bibliotek med många böcker, olika medier och en utbildad bibliotekarie. Skolorna har också olika möjlighet att samarbeta med närliggande folkbibliotek. Enligt Läsdelegationen råder det således inte likvärdighet när det gäller alla elevers rätt till skolbibliotek.

Tillgången till skolbibliotek med utbildade bibliotekarier behöver öka

I april 2016 beslutade regeringen förordningen (2016:370) om statsbidrag för personalförstärkning i skolbibliotek. Mellan 2016 och 2019 har huvudmän haft möjlighet att hos Statens skolverk söka bidraget i syfte att öka skolbibliotekens möjligheter att stödja elevernas lärande, stimulera deras läslust och främja deras språkutveckling. Totalt har riksdagen avsatt 105 miljoner kronor för ändamålet. Skolverket har haft två utvärderingsuppdrag med anledning av satsningen. Det första uppdraget fokuserade på

förutsättningarna för implementering av statsbidraget för de huvudmän som beviljats bidrag, hur väl bidraget motsvarade de behov som fanns hos huvudmännen samt effekter av bidraget på kort sikt. Av utvärderingen framgår bland annat att statsbidraget haft ett högt söktryck men att flera huvudmän är osäkra på om den personalförstärkning som skett med hjälp av statsbidraget kommer att leda till en långsiktig lösning avseende bemanningen. Vidare framhålls att den främsta framgångsfaktorn, enligt huvudmännen, är att skolbiblioteket är en integrerad del i det pedagogiska arbetet och att huvudmannen har en långsiktig plan för sin skolbiblioteksverksamhet. Därtill poängteras av huvudmännen att den viktigaste faktorn för att stödja elevernas lärande, stimulera läslust och främja språkutveckling är en bra samverkan mellan skolbibliotekspersonal och övrig skolpersonal. Utvärderingen visar även att personalens kompetens och utbildning spelar en viktig roll (Skolverket, dnr 2017:222).

Det andra uppdraget kopplat till satsningen fick Skolverket genom en ändring i myndighetens regleringsbrev i juni 2017. Uppdraget innebar att Skolverket skulle se över i vilken mån skolbibliotekets funktion och skolbibliotekariernas kompetens används på bästa sätt för att stärka utbildningens kvalitet. Vid behov skulle också åtgärder föreslås (U2017/02918). I redovisningen föreslår Skolverket att regeringen ska utreda om skollagen kan förtydligas. Vidare föreslås att Skolverket ska kunna erbjuda insatser för att stärka skolbiblioteken inom ramen för uppdraget om nationella skolutvecklingsprogram (U2015/03844). Därtill föreslås att statsbidraget för personalförstärkningar i skolbibliotek bör inordnas i bidraget för stärkt likvärdighet och skolutveckling (Skolverket, dnr 2017:1228).

I Kungl. bibliotekets rapport Demokratins skattkammare – förslag till en nationell biblioteksstrategi (KB, dnr 6.7-2015-1181) anges att det behövs mätbara mål, kvalitetskriterier, modeller och nyckeltal för att kunna förbättra skolbiblioteksverksamheten när det gäller pedagogik och organisation. Det behöver därför finnas statistik som ger både en helhetsbild över tillgången till skolbibliotek och möjlighet att ytterligare följa upp skolbiblioteksverksamheten. En förutsättning för en sådan statistik är dock att det är tydligare vilka krav som ställs på skolbiblioteken.

Regeringen har tillsatt en utredning för att stärka skolbiblioteken

Mot bakgrund av ovanstående redovisningar och rapporter, samt utifrån statsministerns ord i regeringsförklaringen den 21 januari 2019 om att tillgången på skolbibliotek med utbildade bibliotekarier ska öka och att Läsdelegationens förslag ska genomföras, gav regeringen den 28 november 2019 en särskild utredare i uppdrag att utreda och föreslå åtgärder för att stärka skolbiblioteken (dir. 2019:91). Syftet är att ge alla elever i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialsolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan likvärdig tillgång till skolbibliotek. I uppdraget ingår även att utreda och föreslå åtgärder för att öka tillgången till skolbibliotek med utbildade bibliotekarier. Regeringen beslutade den 22 oktober 2020 om tilläggsdirektiv till utredningen där det framgår att utredningen ska redovisa sitt uppdrag den 30 juni 2021 (dir. 2020:109). Utredningen lämnade den 19 januari delbetänkandet Skolbibliotek för bildning och utbildning (SOU 2021:3). Betänkandet har remitterats och utredningens förslag bereds inom Regeringskansliet. Det

fortsatta arbetet med förslagen får utvisa om det blir aktuellt med nya allmänna råd gällande skolbiblioteken och vilken inriktning de i så fall bör ha. Regeringen anser således, i likhet med *Statens skolverk*, att det uppdrag till Skolverket som Läsdelegationen föreslår om att ta fram allmänna råd för hur man i samverkan med eleverna bygger upp, utformar, följer upp och utvärderar en skolbiblioteksverksamhet inte är aktuellt i dagsläget.

När det gäller Läsdelegationens förslag om att ge Statens skolinspektion i uppdrag att, inom ramen för sin regelbundna tillsyn, särskilt fokusera på skolbiblioteken instämmer regeringen i *Statens skolinspektions* och *SKL:s* bedömning att myndigheten har möjlighet att göra detta utan uppdrag då skolbiblioteksverksamheten ingår i myndighetens tillsyn utifrån gällande lagstiftning.

6.3 Övriga insatser inom biblioteksområdet

Stärkta bibliotek

Kulturrådet hade i uppdrag att under 2018–2020 genomföra en satsning för en stärkt biblioteksverksamhet i syfte att öka utbudet och tillgängligheten till biblioteksverksamhet i hela landet. Statsbidraget kan sökas för att stärka en kommuns folkbiblioteksverksamhet vad gäller verksamhetsområden och målgrupper som pekas ut i bibliotekslagen. Satsningen uppgick under perioden till 250 miljoner kronor årligen. Av medlen avsattes 25 miljoner kronor till kultursamverkansmodellen, där bland annat medel till bibliotek, läs- och litteraturfrämjande fördelas. Stärkta bibliotek har nått ut brett till bibliotek i hela landet. Samtliga kommuner utom en sökte och beviljades bidrag under 2019 och ett flertal projekt som syftar till arbete med kulturell mångfald och flerspråkighet har beviljats bidrag

Riksdagen har beslutat att förlänga satsningen och tillföra Stärkta bibliotek 150 miljoner kronor för 2021 och 75 miljoner kronor årligen 2022 och 2023 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 17, bet. 2020/21:KrU1, rskr. 2020/21:106).

Nationell biblioteksstrategi

Kungl. biblioteket fick 2015 i uppdrag att lämna förslag till en nationell biblioteksstrategi för att främja samverkan och kvalitetsutveckling inom det allmänna biblioteksväsendet (Ku2014/01693, Ku2015/00747). Kungl. biblioteket överlämnade i mars 2019 rapporten Demokratins skattkammare – förslag till en nationell biblioteksstrategi till regeringen. I förslaget lyfts bibliotekens arbete med läsfrämjande och skolbibliotekens betydelse för läsning inom skolan. Förslaget till nationell biblioteksstrategi har remitterats och bereds inom Regeringskansliet.

Inköpsstöd till folk- och skolbibliotek

Statens kulturråd fördelar inköpsstöd till litteratur vid folk- och skolbibliotek. Årligen fördelas cirka 24 miljoner kronor. Inköpsstödet kan antingen omfatta barn- och ungdomslitteratur eller vuxenlitteratur som främjar barns och ungas läsintresse. Statens kulturråd har inlett ett arbete

7 Konsekvenser

7.1 Konsekvenser för staten, regioner och kommuner

Bedömningarna i denna skrivelse syftar till att läsandet och läsförmågan ska öka bland barn och unga, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar. En utgångspunkt är att det innebär betydande samhällsekonomiska vinster på sikt att vända trenden och öka läsandet och läsförmågan.

Riksdagen har, efter förslag från regeringen i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1, utg. omr. 17, bet. 2020/21/KrU1, rskr. 2020/21:106) beslutat om att avsätta 55 miljoner kronor inom utgiftsområde 17 under 2021 och 75 miljoner kronor årligen 2022–2023 för att genomföra Läselegationens förslag. Satsningen är permanent och uppgår till 45 miljoner kronor från och med 2024. Därutöver har riksdagen beslutat (prop. 2020/21:1, utg. omr. 16, bet. 2020/21:UbU1, rskr. 2020/21:141) att avsätta 25 miljoner kronor årligen 2021 - 2023 inom utgiftsområde 16 för att främja alla elevers läsförmåga. I övrigt bedömer regeringen att bedömningarna inte kommer att få några statsfinansiella konsekvenser.

7.2 Konsekvenser för enskilda och företag

Bedömningar som presenteras i skrivelsen bedöms ha positiva effekter för enskilda. En utvecklad läsförståelse är viktig för att fullt ut kunna delta i det demokratiska samtalet. Att stärka barns och ungas läsförmåga och läsintresse är av särskild vikt. Genom att tidigt i livet ta del av litteratur och utveckla den egna kreativiteten stärks kunskaps- och bildningsnivån. En förbättrad läsförmåga och därmed en förstärkt kunskapsnivå bedöms även ha positiva konsekvenser för företags möjlighet att rekrytera kompetent personal och utveckla sin verksamhet.

7.3 Konsekvenser för sysselsättning och service i olika delar av landet

Bedömningar som presenteras i skrivelsen bedöms inte medföra konsekvenser för sysselsättning och service i olika delar av landet.

7.4 Konsekvenser för jämställdheten mellan flickor och pojkar och kvinnor och män

Bedömningar som presenteras i skrivelsen bedöms ge förutsättningar för en bättre läsförståelse och ett ökat läsintresse. Pojkar är generellt svagare läsare än flickor, är mindre intresserade av läsning och läser också i mindre utsträckning. Undersökningar visar dock att flickors/kvinnors läsintresse, framför allt i gymnasieåldern, har minskat. Bedömningar i skrivelsen kommer att gynna både flickor och pojkar och kvinnor och män men i synnerhet pojkarna, eftersom de i många fall behöver mer stöd och uppmuntran när det gäller läsning (se vidare avsnitt 2.2).

7.5 Konsekvenser ur ett barnrättsperspektiv

En grundläggande rättighet i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) är att vid alla åtgärder som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Det gäller även enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Principen om icke-diskriminering är en annan grundläggande rättighet som gäller oberoende av exempelvis barnets eller elevens funktionsnedsättning eller etniska och sociala ursprung.

De bedömningar och åtgärder som redovisas i skrivelsen syftar till att främja barns och ungas läsande. Ur barns och ungas perspektiv är det positivt att insatser inom läsning genomförs både i och utanför skolan. Barn och unga ska också, i möjligaste mån, vara delaktiga i utformandet av de insatser som genomförs.

7.6 Konsekvenser för de integrationspolitiska målen

Skolresultat är beroende av att man har en fullgod läsförmåga och därmed behärskar det svenska språket. Elever som är nyanlända eller som inte har bott länge i Sverige kan ha svårigheter med läsförståelsen på svenska. Detta påverkar i sin tur hur väl de lyckas i andra ämnen i skolan. De bedömningar som görs i skrivelsen antas leda till en förbättrad läsförståelse och att barn och unga läser mer.

Sammantaget bedöms de insatser som redovisas i skrivelsen på sikt kunna bidra till att främja integration och möjligheter för barn och unga med utländsk bakgrund att tillgodogöra sig det svenska språket samt öka deras läsförståelse och få dem att läsa mer. Därmed får de bättre förutsättningar att lyckas med sina studier, i arbetslivet och i samhället i stort.

Sammanfattning av betänkandet Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället (SOU 2018:57)

Skr. 2020/21:95
Bilaga 1

Syftet med Länsdelegationens uppdrag har varit att bidra till att ge alla barn och unga likvärdiga förutsättningar för en fullgod läsförmåga och lustfyllda läsupplevelser. Prioriterad målgrupp för arbetet har varit barn och unga mellan 0–18 år. Även vuxna har varit en målgrupp men då främst i egenskap av läsande förebilder för barn och unga.

Delegationens utåtriktade arbete

I delegationens uppdrag har det ingått att kartlägga och följa utvecklingen inom det läsfrämjande området. Utredningen har genomfört ett stort antal möten med olika aktörer och gjort ett flertal studiebesök runt om i landet. Utredningen har även genomfört flera möten med barn och unga där utredningen har samtalat om läsning. Vidare har utredningen genomfört olika arrangemang, i egen regi eller i samarbete med andra, i syfte att skapa utrymme för samtal om läsning och möjlighet till erfarenhetsutbyte mellan aktörer från verksamheter i och utanför skolan. Utredningen har även genomfört några folkbildningsinsatser kring läsning, såsom den mindre kampanjen #visaläsningen och informationsinsatsen Ge tid för läsning!

Utvecklingsområden

Det finns många exempel på framgångsrika insatser på läsningens område i och utanför skolan. Utredningen har dock identifierat ett antal områden med ytterligare utvecklingspotential, av särskild vikt för barns och ungas läsning. Det är inom dessa områden som utredningen har valt att lämna våra förslag respektive bedömningar. Förslag och bedömningar gäller alla barn och unga, oavsett förutsättningar och behov. Utredningen vill också betona att det finns många vägar till läsning. Det är därför av största vikt att det finns förståelse och kompetens inom respektive verksamhet för att barn och unga utvecklar sin läsning på många olika sätt.

Små barns språkutveckling

Litteratur i förskolan

Mot bakgrund av stora skillnader mellan landets förskolor med avseende på tillgång till litteratur och pedagogisk verksamhet kring litteratur, föreslår utredningen att det ska framgå av läroplanen för förskolan att förskolan ska sträva efter att utveckla barnens intresse för litteratur. Vidare föreslår utredningen att personalen i förskolan i högre utsträckning än i dag ges möjlighet att delta i Läslyftet och att Skolverket ska ta fram stödmaterial om hur man kan arbeta med litteratur i förskolan.

Samverkan kring små barns språkutveckling

För att höja den nationella standarden på samverkan mellan aktörer kring små barns språkutveckling bör Kulturrådet med sin kunskap långsiktigt

stödja kommuner som i samverkan med BVC, folkbibliotek och förskolor arbetar med små barns språkutveckling och även verka för att fler kommuner påbörjar en samverkan kring små barns språkutveckling. Arbetet bör ske tillsammans med Skolverket och Socialstyrelsen.

Läsning i skolan

Alla elevers rätt till en fullgod läsförmåga

Alla elever, oavsett förutsättningar och behov, ska ges möjlighet att utveckla en fullgod läsförmåga. Det är av stor vikt att tidigt och systematiskt kartlägga och identifiera om elever har läs- och skrivsvårigheter för att tidigt kunna sätta in adekvata stödinsatser. Elever med läs- och skrivsvårigheter eller läsnedsättning kan även behöva särskilda läromedel eller lärvärtyg, till exempel talböcker eller punktskriftsböcker.

Att arbeta språkutvecklande i alla ämnen är positivt för alla elever men särskilt viktigt för nyanlända elever och elever med annat modersmål än svenska. Vad gäller arbetet med skönlitteratur är det av betydelse att lärare systematiskt genomför diskussioner om det lästa och även agerar läsande förebilder för eleverna, bland annat genom att berätta om vad de själva läser.

Läslýftet ska revideras utifrån aktuell forskning och verksamhetens behov

Läslýftet är en uppskattad kompetensutveckling inom läs- och skrivutveckling och har bidragit till att man i skolan börjat diskutera undervisningen mer systematiskt. Läslýftets moduler bör kontinuerligt revideras utifrån ny forskning och eventuella nya behov i verksamheten. Ett område som Skolverket bör lägga ytterligare fokus på är hur man i skolan kan skapa läsintresse, eftersom flera undersökningar visar att barns och ungas läsintresse minskar.

Långsiktig hållbar lärarkompetens inom läsning

Skolhuvudmännen bör verka för en långsiktigt hållbar kompetens för lärare inom allt från läsinläring och läsutveckling till litteraturundervisning. Det är centralt att insatserna utformas så att lärare får den kompetens och de verktyg som behövs för att de ska kunna möta alla elevers olika förutsättningar och behov. Det är viktigt att arbeta med tidiga läsinsatser men även att läsundervisningen och läsningen har hög prioritet på högstadiet och i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

Det är även av vikt att skolans läsundervisning svarar mot den ökade digitaliseringen i samhället. Samtidigt vilar läsförståelse i digitala sammanhang i hög grad på samma förmåga som traditionellt läsande. En satsning på digitalt läsande bör därför gå hand i hand med det traditionella läsandet och det traditionella läsandet bör ha ett fortsatt stort utrymme i svensk skolundervisning. Förmågan att tillgodogöra sig längre texter är också avgörande för att utveckla ett källkritiskt förhållningssätt.

Frågan om bemannade skolbibliotek ska utredas

Enligt skollagen ska alla elever ha tillgång till ett skolbibliotek. Skolinspektionens regelbundna tillsyn visar att så inte är fallet. Bemannade skolbibliotek har visat sig vara en viktig resurs i den pedagogiska verksamheten men även här ser det mycket olika ut i skolorna. Utredningen föreslår därför att frågan om bemannade skolbibliotek ska utredas. Utredningen föreslår även att vad en skolbiblioteksverksamhet är ska definieras på förordningsnivå och därefter ska Skolverket få i uppdrag att ta fram ett allmänt råd om hur man kan bygga upp en skolbiblioteksverksamhet med hänsyn tagen till de olika förutsättningar och behov som skolor har.

Vidare föreslås att Skolinspektionen, inom ramen för sin regelbundna tillsyn, särskilt fokuserar på elevernas tillgång till skolbibliotek.

Läsning på fritidshem*Fritidshemmet ska stimulera elevernas läsning*

Fritidshemmen har en stor potential vad gäller att stimulera elevers läsning. För att säkerställa att alla elever får tillgång till läsning inom ramen för fritidshemmets verksamhet föreslår utredningen att det ska framgå av berörda läroplaner att fritidshemmet ska stimulera elevernas läsning. Utredningen föreslår även att Skolverket ska få i uppdrag att ta fram stödmaterial om hur man i fritidshemmet kan arbeta med såväl språk- och läsutveckling som med läsning generellt. Vidare föreslås att personalen i fritidshemmet ges möjlighet till kompetensutveckling inom området läsning.

Läsning på lov*Verksamhetsbidrag ska utgå till läsfrämjande aktörer*

Läsfrämjande insatser på lov handlar dels om att ge olika ingångar till lustfylld läsning genom lovaktiviteter, dels att nå barn som tenderar att halka efter med läsningen under längre lovuppehåll. Det finns flera läsfrämjande aktörer som genomför kvalitativa och uppskattade läsfrämjande verksamheter för barn och unga, både under skoltid och lovtid. En utmaning för majoriteten av dessa aktörer är att de varje år, eller med jämna mellanrum, måste finna ny finansiering för sina verksamheter. Utredningen föreslår därför att en försöksverksamhet ska införas som innebär att en eller flera läsfrämjande aktörer får ett årligt verksamhetsbidrag för insatser kring läsning på lov.

Bibliotek och läsfrämjande*Ett läsfrämjandelyft för folkbibliotekarier ska genomföras*

Utredningen föreslår att en nationell satsning ska genomföras för folkbibliotekarier, med inriktning på folkbibliotekariers läsfrämjande uppdrag

gentemot barn och unga – ett läsfrämjandelyft för bibliotekarier. Läsfrämjandelyftet ska syfta till kompetensutveckling inom litteraturförmedling och läsfrämjande med ett särskilt fokus på barns och ungas läsning. Satsningen bör inledningsvis vara utformad i projekt där olika kommuner och regioner söker statsbidrag för kompetensutvecklingen. Målet bör dock vara att över tid införa ett nationellt läsfrämjandelyft för bibliotekarier där staten samlat tar ett större ansvar för kompetensutvecklingen för landets folkbibliotekarier, att jämföras med Läslyftet inom skolan.

Läsande förebilder

Föräldrar som läsande förebilder

Under 2018 har Folkbildningsrådet fördelat särskilda medel till studieförbunden för att stärka föräldrars delaktighet i sina barns lärande. Studieförbunden bör, inom ramen för detta uppdrag, särskilt fokusera på föräldrar som läsande förebilder. Arbetet bör genomföras tillsammans med andra aktörer som arbetar med vuxnas läsning, till exempel Kulturrådet.

Läsfrämjande insatser för vuxna

Kulturrådet bör, inom ramen för sitt handlingsprogram för läsfrämjande, genomföra ytterligare insatser för att stärka vuxnas läsning så att vuxna kan utgöra läsande förebilder för barn och unga. Inom ramen för detta arbete bör även ingå att utveckla former för hur den statliga nivån kan samverka med den kommunala och regionala nivån för att utveckla den läsfrämjande verksamheten i arbetslivet, bland annat när det gäller arbetsplatsbibliotek.

Kommuner bör arbeta för att inrätta tjänster för läsfrämjande-ambassadörer som företräder de nationella minoritetsspråken och som kan vara vuxna läsande förebilder för barn och unga.

Uppföljning av och samverkan kring barns och ungas läsning

Uppföljning av barns och ungas läsning

Uppföljning är avgörande för att man ska veta om man gör rätt insatser eller om man behöver förändra något. Uppföljningen ska ställas mot de mål man har för verksamheten och utifrån resultaten på uppföljningen ska man ha möjlighet att förbättra eller förändra pågående eller kommande insatser inom området. Uppföljning av det läsfrämjande arbetet i och utanför skolan bör vara ett ansvar för alla nivåer: nationell nivå, regional nivå, kommunal nivå och lokal nivå.

Ett läsråd ska inrättas

Läsande medborgare är en för samhället gemensam angelägenhet. Frågor om språk- och läsutveckling rör följaktligen flera samhällsaktörer. Det behövs nationell samling kring barns och ungas läsning. Utredningen föreslår därför att ett läsråd ska inrättas som ska arbeta för att samla och samordna aktörer och insatser inom kultur, skola, civilsamhälle, folkbildning och näringsliv kring barns och ungas läsning i och utanför skolan.

Som ett första uppdrag skulle läsrådet kunna ta vid efter Läsdelegationen och följa upp delegationens förslag och bedömningar.

Skr. 2020/21:95

Bilaga 1

Framtidsfrågor

Under arbetets gång har utredningen stött på ett antal större frågeställningar som utredningen anser behöver lyftas fram även om dessa frågor inte ingår i utredningens uppdrag eller mandat.

Grundutbildning för yrkesgrupper som arbetar med barns och ungas läsning

Det är av stor vikt att berörda grundutbildningar säkerställer att alla som arbetar med barns och ungas läsning får relevanta kunskaper i hur barn och unga lär sig att läsa och utvecklar sin läsning.

Forskning och kunskapspridning

Det finns ett fortsatt behov av större longitudinella, kvalitativa och kvantitativa forskningsprojekt kring effekten av olika metoder och arbets sätt kring läsning, liksom forskning om digitaliseringens effekter på läsning samt läsning av digitala texter. Det finns även ett behov av att stärka den professionsinriktade biblioteksforskningen. Vidare finns det behov av kontinuerliga läsvaneundersökningar som ställer frågor kring olika typer av läsning och som också utgår från i vilka sammanhang läsningen sker (till exempel skola respektive fritid). Det bör även undersökas om någon form av läscentrum, motsvarande de centrum som finns i Norge och Danmark, bör inrättas.

Uppföljning

Kungl. biblioteket bör i samverkan med Kulturrådet årligen rapportera identifierade utvecklingsområden till regeringen utifrån den officiella biblioteksstatistiken, biblioteksplanerna och Kulturrådets uppföljningar av de läsfrämjande statsbidragen. I arbetet med denna rapport bör Kungl. biblioteket och Kulturrådet inhämta synpunkter från de regionala biblioteksverksamheterna.

Finansieringsformer för läsfrämjande verksamhet

Det finns ett generellt behov av mer permanenta och långsiktiga finansieringsformer till läsfrämjande verksamhet. Det bör därför övervägas om läsfrämjande aktörer som arbetar på nationell nivå eller som har förutsättningar att skala upp sin verksamhet till en nationell nivå kan ges ett permanent statligt verksamhetsstöd, med krav på uppföljning och utvärdering.

Barns och ungas läsintresse och den digitala tekniken

Barns och ungas läsintresse är ett område där man hela tiden behöver tänka nytt. Det behövs bland annat undersökas hur tekniken kan göras till en möjlighet till ökad läsning, snarare än till ett hot mot läsningen.

Förteckning över remissinstanserna (SOU 2018:57)

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av:

Alvesta kommun, Askersunds kommun, Barnombudsmannen, DIK, Eksjö kommun, Eskilstuna kommun, Falu kommun, Friskolornas riksförbund, Föreningen för regional biblioteksverksamhet, Föräldraalliansen Sverige, Göteborgs Stad, Hallands läns landsting, Halmstads kommun, Högskolan i Borås, Jämtlands läns landsting, Jönköpings läns landsting, Kalmar läns landsting, Konstnärsnämnden, Kungl. biblioteket, Linköpings kommun, Linnéuniversitetet, Lärarförbundet, Lärarnas riksförbund, Läsrörelsen, Malmö stad, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för kulturanalys, Myndigheten för tillgängliga medier, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällefrågor, Riksidrottsförbundet, Ronneby kommun, Sametinget, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens skolinspektion, Statens institutionsstyrelse, Statens kulturråd, Statens medieråd, Statens skolverk, Stockholms stad, Stockholms universitet (Nationellt centrum för svenska som andraspråk), Sundbybergs kommun, Svensk biblioteksforening, Svenska barnboksinstitutet, Svenska förläggarföreningen, Svenska Torne-dalingars Riksförbund – Tornionlaaksoalaiset, Sverigefinländarnas delegation, Sveriges författarförbund, Sveriges Jiddischförbund, Sveriges kommuner och landsting (SKL), Umeå universitet, Uppsala kommun, Uppsala universitet, Västernorrlands läns landsting, Västra Götalands läns landsting, Östergötlands läns landsting och Östersunds kommun.

Följande remissinstanser har avgett spontana yttranden:

Afasiförbundet, Arbetarnas Bildningsförbund, Autism- och Aspergerförbundet, Blekinge läns landsting, Dyslexiförbundet, Studieförbunden och Synskadades Riksförbund.

Följande remissinstanser har beretts tillfälle att yttra sig över remisspromemorian, men har förklarat sig avstå eller har inte inkommit med yttrande:

Diskrimineringsombudsmannen, Dalarnas läns landsting, Folkbildningsrådet, FSO Fria förskolor, Funktionsrätt Sverige, Gotlands kommun, Hjo kommun, Idéburna skolors riksförbund, Judiska Centralrådet, Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (KLYS), Kristinehamns kommun, Köpings kommun, Lika Unika, Ljusdals kommun, Luleå kommun, Lunds kommun, Lunds universitet, Melleruds kommun, Met Nuoret, Norrbottens läns landsting, Nynäshamns kommun, Osby kommun, Oskarshamn kommun, Riksdagens ombudsmän, Riksförbundet Romer i Europa, Riksrevisionen, Romska Ungdomsförbundet, Salems kommun, Sameskolstyrelsen, Sáminuorra, SISU Idrottsutbildarna, Skolforskningsinstitutet, Skolväsendets överklagandenämnd, Skåne läns landsting, Sollefteå kommun, Storumans kommun, Stockholms läns landsting, Sverigefinska Riksförbundet, Sveriges Elevkårer, Sveriges elevråd

.

Kulturdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 24 mars 2021

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Bolund, Johansson, Hultqvist, Andersson, Damberg, Shekarabi, Ekström, Eneroth, Dahlgren, Nilsson, Ernkrans, Lind, Hallberg, Nordmark, Micko, Stenevi

Föredragande: statsrådet Lind

Regeringen beslutar skrivelse Barns och ungas läsning

Beställningar:
Riksdagens tryckeriexpedition, 100 12 Stockholm
E-post: order.riksdagstryck@riksdagen.se
Tel: 08-786 58 10